

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

MIHA ČERNELČ

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

POKLICNA VOJSKA IN SLOVENIJA

Ljubljana, junij 2003

MIHA ČERNELČ

IZJAVA

Študent *Miha Černelč* izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom *prof. dr. Zarjana Fabjančiča* in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 13.6. 2003

Podpis: _____

KAZALO:

1.	UVOD.....	1
2.	ZGODOVINA VOJSK.....	2
2.1.	Definicija vojske	2
2.2.	Vzroki za nastanek poklicnih vojsk.....	2
2.3.	Poklicne vojske od začetka pa do danes	3
3.	VOJSKE PO SVETU DANES	6
4.	ZGODOVINSKI RAZVOJ SLOVENSKE VOJSKE	11
4.1.	Začetki slovenske vojaške zgodovine.....	11
4.2.	Slovenci od 14. do 19. stoletja.....	11
4.3.	Obdobje prve svetovne vojne	12
4.4.	Država Slovencev, Hrvatov in Srbov	13
4.5.	Obdobje 2. svetovne vojne.....	14
4.6.	Slovenija po 2. svetovni vojni	16
4.7.	Samostojna država Slovenija	17
5.	REPUBLIKA SLOVENIJA IN NJEN OBRAMBNI SISTEM.....	18
5.1.	Interesi Republike Slovenije	19
5.2.	Sistem nacionalne varnosti	19
5.3.	Obrambni sistem	19
5.4.	Organizacija MORS.....	20
5.5.	Obrambna strategija RS.....	20
5.6.	Varnostne in politične okoliščine v varnostnem okolju Slovenije.....	21
6.	SLOVENSKA VOJSKA	22
6.1.	Organiziranost SV	22
6.2.	Temeljni namen SV	23
6.3.	Naloge SV	23
6.4.	Struktura SV	23
6.4.1.	Kadrovska sestava in sistem prostovoljnega popolnjevanja SV	23
6.4.2.	Sestava sil glede na namen	25
6.4.3.	Sestava po organizacijskem načelu	27
6.4.4.	Vojna sestava	27
6.4.5.	Stalna oziroma poklicna sestava.....	28
6.4.6.	Ženske v SV	30
6.4.7.	Rezervna sestava	30
6.4.8.	Rodovska sestava	32
6.5.	Obrambni proračun in obrambni izdatki v RS	32
6.6.	Preoblikovanje SV	37
6.7.	Slovenija in zveza NATO	37

7.	NEPOSREDNA PRIMERJAVA POKLICNE IN NABORNIŠKE VOJSKE.....	39
7.1.	Glede na obseg oboroženih sil.....	39
7.2.	Glede na vire ogrožanja.....	40
7.3.	Glede na naloge.....	40
7.4.	Glede na stroške.....	41
7.5.	Glede na javnost in demografske trende.....	42
7.6.	Glede na usposobljenost.....	42
8.	ZAKLJUČEK.....	43
9.	LITERATURA:.....	43
10.	VIRI:.....	45
11.	PRILOGA	

UPORABLJENE OKRAJŠAVE:

EU	Evropska unija (European Union)
BDP	Bruto družbeni proizvod
GŠSV	Generalštab slovenske vojske
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MORS	Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
NATO	Organizacija severnoatlantskega sporazuma (North Atlantic Treaty Organisation)
NOV	Narodnoosvobodilna vojska
OF	Osvobodilna fronta
OSCE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (The Organization for Security and Co-operation in Europe)
OZN	Organizacija združenih narodov
RKBO	Radiološko-kemično-biološka obramba
SV	Slovenska vojska
TO	Teritorialna obramba
TRP	Temeljni razvojni program
USD	ameriški dolar (United States Dollar)
VLZO	Vojaško letalstvo in zračna obramba
ZDA	Združene države Amerike

1. UVOD

Slovenija se je za preoblikovanje svoje vojske iz kombiniranega v poklicni način popolnjevanja odločila v zelo kratkem času. Trenutno so slovenski fantje še vedno prisiljeni v obvezno služenje vojaškega roka, v vojaški uniformi ali pa s takoimenovanim civilnim služenjem vojaškega roka. Predvidene spremembe v smislu prenehanja obveznega služenja vojaškega roka naj bi se izpeljale do srede naslednjega leta, Slovenska vojska pa je že pričela s pospešenim pridobivanjem kandidatov za prostovoljno služenje vojaškega roka.

Za obdelavo tega predvsem vojaškega področja, sem se odločil, ker sem tudi jaz, kot bodoči vojaški obveznik, prisiljen v služenje vojaškega roka. Objektivno sem se želel seznaniti z obrambnim sistemom Republike Slovenije, njeno vojsko in vplivom globalizacije na vojaško doktrino.

Namen moje diplomske naloge je:

- dobiti vpogled v vojaško zgodovino
- s finančnega in kadrovskega vidika primerjati najsodobnejše vojske na svetu
- natančno preučiti slovensko vojaško zgodovino od začetkov pa vse do danes
- umestiti Slovensko vojsko v obrambni sistem Republike Slovenije
- analizirati prehod Slovenske vojske iz kombiniranega v poklicni sistem popolnjevanja
- predstaviti pregledno, jasno in enostavno strukturo največjih obrambnih izdatkov Republike Slovenije
- na kratko povzeti smiselnost vključevanja v NATO
- neposredno primerjati poklicno in naborniško vojsko.

V prvem delu diplomske naloge razložim pomen in vzroke za nastanek poklicnih vojsk. Obravnavam jih od njihovega začetka v starem veku pa vse do njihove današnje oblike. Nakažem tudi bodoči razvoj poklicnih vojsk in njihovo prilagajanje na vplive okolja. V nadaljevanju predstavim tudi različne vplive na oblikovanje slovenske vojske, kot jo poznamo danes.

V osrednjem delu se osredotočim na Republiko Slovenijo, njen obrambni sistem in njeno vojsko. Natančno opišem organiziranost Slovenske vojske, njene naloge in strukturo. Velik poudarek namenim financiranju vojske in njenemu nadaljnjemu preoblikovanju, dotaknem pa se tudi vključevanju Slovenije v NATO.

V zadnjem delu naloge povzamem prednosti in slabosti poklicne vojske in jih kategoriziram glede na pokazatelje, pomembne za odločitve o smiselnosti vpeljevanja poklicne vojske.

2. ZGODOVINA VOJSK

2.1. Definicija vojske

Vojska je oborožena vojaška organizacija s posebnimi značilnostmi, ki jo opredeljuje pripadnost množice določeni strani v konfliktu. Najpogosteje pripada posamezni državi, je eden njenih temeljev in v oboroženem spopadu edini odločilni argument (Švajncer, 1995, str. 11).

Poklicna vojska (ang. Professional army, fr. Armee de metier, ital. Esercito di professione, nem. Berufsheer) je ime za oborožene sile v katerih je njenim pripadnikom vojaška služba prostovoljno izbran poklic z odgovarjajočim materialnim nadomestilom. Služba poklicnega vojaka ponavadi traja od 2 do 25 let, častniki pa so zaposleni dolgoročno, oziroma za stalno. Glede na karakter in na drago vzdrževanje so poklicne vojske po obsegu manjše od vojsk, ki so zasnovane na naborniškem sistemu. Kljub temu, da so strokovno in tehnično zelo dobro izurjene, vzdržljive in mobilne, v moralno-političnem pogledu ponavadi zaostajajo za vojskami, ki se borijo zaradi patriotskih motivov (Vojna enciklopedija, 1974, str. 352-353).

2.2. Vzroki za nastanek poklicnih vojsk

Pojav poklicnih vojsk je posledica (Vojna enciklopedija, 1974, str. 352-353):

- dolgih in izčrpljujočih vojn, predvsem na oddaljenih bojiščih, zaradi širjenja ali obrambe imperijev
- padanja morale in vojaških sposobnosti suženjskolastniške dobe
- relativno majhnega državnega aparata
- velikih oddaljenosti kolonialnih posestev in težnje po ohranitvi le-teh
- razvoja proizvodnih sil in prehoda z naturalne v blagovno-denarno ekonomijo konec srednjega veka
- krepitve absolutizma in vse večji opori vladarjev na osebne oborožene sile
- težnje, da se izogne velikim izgubam ljudi in materiala v času, ko je bilo vojske težko organizirati in vzdrževati, predvsem od 15. do 18. stoletja.

Od 19. stoletja dalje pa imajo na razvoj poklicnih vojsk vse večji vpliv (Vojna enciklopedija, 1974, str. 352-353):

- geografski položaj in zaščitenost metropol z morjem
- velike izgube v vojnah in relativno slab porast prebivalstva
- obveznosti z mednarodnih pogodb o miru in podobno.

Po II. Svetovni vojni v vojski prevladuje razmišljanje o poklicni vojski predvsem zaradi (Vojna enciklopedija, 1974, str. 352-353):

- vse večje specializacije vojsk
- tradicije v vojski
- specifičnih nalog, ki naj bi jih vojske izvrševale
- relativno majhnih stroškov vzdrževanja
- teritorialna obramba bi bila le dopolnilo poklicnim enotam.

2.3. Poklicne vojske od začetka pa do danes

Kljub temu, da najstarejše vojske segajo vse do četrtega stoletja pred našim štetjem, v stari Egipt, pa so se vojske s poklicnim karakterjem pojavile šele v starem veku.

V Stari Grčiji so vojskam namenjali veliko pozornost, pri čemer je prednjačila Šparta. Imela je majhno, a močno vojsko zasnovano na plemenski osnovi, razdeljeno v pet čet, t.i. lochoi. Večina vojakov je bila pripadnikov vladajočega sloja, poleg njih pa so vojsko služili še svobodni državljani, spartijati. Živel so v posebnih taborih in se urili za vojno. Vse življenje so se ukvarjali z vojaško stroko in tako izgrajevali zelo kvalitetno poklicno vojsko. Od leta 338 pr.n.št. so se tudi Atenci urili kot hopliti – težka pehota. Najprej je vojaško urjenje trajalo dve leti in je bilo obvezno, kasneje pa so ga skrajšali na eno leto, prostovoljno. Poleg težke pehote so imeli še lahko pehoto v večini sestavljeno iz kmetov.

Tudi Makedonci so od Starih Grkov prevzeli organizacijo stalne vojske, le da so jo profesionalizirali in tehnično izpopolnili – makedonska falanga. Vojski je dajal velik poudarek že kralj Filip, kasneje pa tudi njegov sloviti sin Aleksander, ki je z njo zavzel toliko sveta kot nihče pred in za njim.

Po Makedoncih je postala rimska vojska najmočnejša vojska tedanjega Sredozemlja. Služba v rimski vojski je bila dovoljena samo državljanom, kasneje pa tudi nedržavljanom, ki so si s služenjem v njej pridobili državljanstvo. Sestavljale so jo legije in konjenica. Stalna poklicna vojska je bila v rimski državi uvedena z reformami Marija Gaja okrog 105 pr.n.št.. Siromašnim prebivalcem rimske države je bila obljubljena zemlja po koncu službe, kar je v vojsko pripeljalo veliko izkušenih in dobrih vojakov. Velike potrebe po poklicnih vojaki so rešili tudi s tem, da so v vojsko pričeli sprejemati sužnje. Tako je nastala organizirana in dobro izurjena vojska, ki so jo sestavljali poklicni vojaki za dobo od 16 do 20 let. Letno so v vojsko vzeli po 10.000 mož, skupaj je rimska država imela 150.000 vojakov, za časa Diokleciana pa celo 600.000.

V srednjem veku je imel pomembno vlogo Bizanc, vzhodno rimsko cesarstvo, ki je imel na začetku vojsko sestavljeno večinoma iz germanskih najemnikov, kasneje pa iz gorjancev z juga Male Azije. Vojska je bila dobro plačana, odsluženi vojaki pa so dobili za naselitev zemljo, ki je bila cenovno ovrednotena.

Franki so imeli novo obliko vojaške obveznosti. Kralj je svojim vazalom prepustil zemljo v zameno za vojaško službo. Na njegov poziv je moral vazal takoj priti s težko bojno opremo na konju, v spremstvu svojih kmetov in hlapcev. Znan je tudi Karel Veliki, ki je imel tudi majhno stalno vojsko, imenovano scara. Te vojake je lahko uporabil takoj in kjerkoli.

Obdobju fevdalnih - viteških vojn je sledilo obdobje najemniških vojsk. K temu je verjetno pripomogel način vojskovanja z uporabo strelnega orožja. Najemniki so stopali v službo k vsakomur, ki jih je lahko plačal in ne le k vladarjem ali fevdalcem.

Od 8.stoletja naprej se tudi na Japonskem začne pojavljati različica evropskih vitezov imenovanih samuraji. Z orožjem so služili svojemu gospodarju in so se mu z razliko od evropskih vitezov pustili tudi poniževati ali pa na njegov ukaz celo ubiti. Bili so poklicni plačani vojaki, ki so v miru za gospodarja pobirali davke in varovali njegovo oblast, v vojni pa so se zanj borili. Kot nagrado so dobivali le plačilo in ne zemlje kot je bila to navada v Evropi.

Leta 1789 nastopi konec obdobja najemniških vojsk in začetek nove dobe nacionalnih armad. Takrat se je v Franciji začela revolucija in s svojimi načeli ter posledicami pretresla vso Evropo. Kot prelomno obdobje pa lahko vzamemo tudi ZDA, ko so se med letoma 1775 in 1783, borile proti Angliji. Vojake so v nacionalnih vojskah namesto osebnih koristi vodila prepričanja, za katera so se borili in koristi, ki so jih zmage prinesle domovini.

Poseben primer v Evropi predstavlja Tujska legija. Ustanovljena je bila z namenom osvajanja Afrike leta 1831, ko je francoski kralj Louis Philippe podpisal ukaz o ustanovitvi "legije, ki jo sestavljajo tujci". Nagrada za služenje v Tujski legiji je bila, poleg denarja, ob koncu službe še francosko državljanstvo.

S stalnimi vojskami, pa je zaradi vedno zahtevnejšega vojskovanja, prišla potreba po izšolanih kadrih, poklicnih oficirjih, ki so bili na začetku le iz plemiških vrst, kasneje pa so šole odprli tudi drugim. Že v začetku 18. stoletja, so se tako začele uveljavljati vojaške akademije, od katerih so najbolj znane Avstro-ogrška Terezijanska vojaška akademija, Francoska Saint Cyr, Angleška vojaška akademija v Sandhurstu ter ena najbolj znanih vojaških akademij v West Pointu v ZDA.

V evropskih vojskah in po svetu, kjer so se zgledovali po Evropi, se je v drugi polovici 19. stoletja uveljavila organizacija, ki je potem ostala skoraj nespremenjena do 1. svetovne vojne. Vse Evropske države so imele stalne vojske, ki so imele veliko skupnih značilnosti. Takratna vojska je bila sestavljena iz pehote, konjenice in topništva, samostojne vojne mornarice, inženirskih enot ter raznih pomožnih služb (sanitetna, verska, prometna,...).

Pehota in deloma druge enote so imele rezervno sestavo, ki je bila sestavljena iz rezervistov. Vojak je bil praviloma rezervist polka, v katerem je odslužil vojaški rok. Osnovna pehotna enota je bil polk, sestavljen iz bataljonov (več stotin ali čet). Dva polka sta sestavljala brigado, le-te so sestavljale divizijo. Korpus je bil sestavljen iz dveh ali več divizij, medtem, ko je več korpusov sestavljalo armado.

V večini evropskih držav je bila vojaška služba obvezna, nekatere države pa so imele prostovoljno in tudi poklicno vojsko. Poklicne vojske so se uveljavile predvsem v kolonialnih državah, kot je bila Anglija, saj so te države zaradi stalnih bojov v kolonijah potrebovale močno in zanesljivo vojsko.

V državah z obvezno vojaško službo, je bilo služenje vojaškega roka v mornarici daljše kot v kopenski vojski. ZDA in Anglija sta takrat imeli poklicne mornarice, zato so mornarji podpisali pogodbo za določen čas, po njenem izteku pa so jo lahko še podaljšali.

Za poklicne vojske je pomembno obdobje med I. in II. svetovno vojno, ko se je nemški general H. Zekt, organizator Reichswehra, navkljub Hitlerjevemu ukazu leta 1935 o obveznem služenju vojaškega roka, zavzel za ustanovitev manjših in kvalitetnejših vojska, sestavljenih iz visokokvalificiranih specialistov. Opremljeni bi bili z najboljšimi materiali, imeli bi dolgi rok služenja, v slučaju vojne, pa bi omogočili mobilizacijo, organiziranje in usposabljanje celotnega prebivalstva za vzpostavitev množične vojske (Vojna enciklopedija, 1974, str. 352-353).

Z začetkom II. svetovne vojne, je prišlo do spremembe organiziranosti sestava vojske in vojaške taktike. Nemčija, ki je bila takrat vojaško najmočnejša država je s takoiimenovano "bliskovito vojno" zarisala nove smernice v prihodnji sestavi in organiziranosti vojsk. Pomembno vlogo so namreč namenili kombinaciji napada kopenskih sil, podpori letalstva in mornarice. Pogoj za uspehe Nemčije, pa je bilo poleg tega učinkovitega sodelovanja še vrhunsko vodenje vojske in uresničevanje postavljenih ciljev. Nemška vojska je bila v tistem času tudi najboljše opremljena in motivirana.

Nemčija je izgubila vojno navkljub močni vojski, saj je imela neprimerljivo manjše gospodarske možnosti in manjše človeške rezerve. Predvsem pa je na potek vojne vplivalo tudi dejstvo, da nemški znanstveniki niso dovolj hitro uspeli izdelati atomske bombe, temveč šele v ameriškem ujetništvu.

Tako so tudi druge države nadaljevale in izpopolnile nemško doktrino bliskovite vojne, profesionalizacije in učinkovitega sodelovanja več rodov vojske. Proti koncu vojne, z izumom atomske bombe, pa se je spremenil način konvencionalnega bojevanja, saj so kmalu za ZDA jedrsko orožje dobile tudi druge vojaško močnejše države.

Velika Britanija je svojo vojsko profesionalizirala leta 1960, predvsem zaradi zmanjšanja svojega vpliva po svetu, izgube večine kolonij in neučinkovitosti slabo izurjenih naborniških vojsk. Problem priliva prostovoljcev so v kratkem rešili s promocijo vojske in izboljšanjem statusa poklicnih vojakov. Pogodbo o zaposlitvi prostovoljci sklenejo za dobo 3, 5 in 12 let. Sistem poklicne vojske je po II. svetovni vojni uvedla tudi Kanada in sicer za dobo najmanj 5 let. Leta 1973, pa so poklicno vojsko uvedle še ZDA in Avstralija. Večina evropskih držav je obdržala ali uvedla kombiniran sistem popolnjevanja; obvezniški sistem, ki ima mnoge elemente poklicne vojske.

3. VOJSKE PO SVETU DANES

Razmerje med profesionalno vojsko in naborniško vojsko se je skozi zgodovino spreminjalo glede na vrsto orožja. V zadnjih nekaj letih, ko uporaba modernega in tehnološko zapletenega orožja zahteva vse večjo izurjenost in natančno poznavanje delovanja orožja, se uveljavlja trend, po obsegu manjših in učinkovitejših vojsk.

V današnjem času so predvsem države Evrope in Latinske Amerike ohranile vojaško dolžnost, medtem, ko ima profesionalne vojaške enote na svetu 69 držav, oziroma območij. Poleg ZDA imajo profesionalno vojsko še Kanada, Velika Britanija, Avstralija, Nova Zelandija, Japonska, Združeni arabski emirati ter afriške države. V Evropi pa so profesionalno vojsko uvedli še v Belgiji, Franciji, Luxemburgu, Malti, Monaku, Irski ter na Nizozemskem, kmalu pa se jim bo pridružilo še nekaj novih držav, med njimi tudi Slovenija (Grmek, 2001, str. 6).

Spreminjanje sistemov popolnjevanja vojske, s katerimi se opušča naborniške sisteme in prehaja na poklicne vojske, je v evropskem prostoru pogojeno predvsem s spremembami v širšem varnostnem okolju. Vse več držav močno zmanjšuje svoje vojaške sestave in jih prilagaja razmeram, nastalim po koncu hladne vojne. Za večino držav ne obstajajo več direktne groženje in tej novi situaciji prilagajajo odzivnost svojih obrambnih sestavov. Navkljub zmanjševanju obsega sestavov, pa večina držav hkrati poizkuša zviševati porabo sredstev v obrambne namene.

ZDA, kot največja in najmočnejša svetovna velesila, narekujejo trende v oborožitvi in v organizaciji vojsk najrazvitejših držav. Njihova poklicna vojska, ki jo podpirata tako močna vojaška industrija kot tudi gospodarska politika, velja za zgled vsem državam, ki se borijo za vpliv in prevlado v svojih interesnih območjih. Dejstvo je, da nobena skupnost držav ne dosega njenega obrambnega proračuna, ki za leto 2003, znaša 396,1 milijarde USD, kar predstavlja 3,2% BDP ZDA. Največji del obrambnega proračuna ZDA je namenjen Pentagonu, 379,3 milijarde USD, 15,6 milijarde USD bo dobilo Ministrstvo za jedrsko energetiko (Department of Energy nuclear weapons activities), 1,2 milijarde USD

pa Obalna straža (Coast Guard). Ameriška vojska ima trenutno 1.389.700 aktivnih pripadnikov, 864.600 rezervistov in 684.600 zaposlenih civilistov v obrambnem ministrstvu. Za naslednjih nekaj let vlada ZDA predvideva še nadaljnje povečevanje obrambnega proračuna; v letu 2004 na 405 milijarde USD, v letu 2005 na 426,2 milijarde USD, v letu 2006 na 447,5 milijarde USD, v letu 2007 pa 469,6 milijarde USD. Predviden obrambni proračun letošnjega leta je za 15 procentov večji od povprečja obrambnih proračunov iz obdobja hladne vojne, ki je od leta 1946 do leta 1989 v povprečju znašal 343 milijarde USD. Je tudi večji kot celotni BDP tretjine vseh posameznih držav na svetu, kot tudi od velike večine evropskih držav: Avstrije, Belgije, Danske, Finske, Norveške, Grčije, Irske, Poljske, Portugalske, Slovenije, Švedske, itd. Že samo povečanje obrambnega proračuna, za 45,3 milijarde USD, presega zneske obrambnih proračunov vseh držav, razen Velike Britanije, Rusije, Kitajske in Japonske (2003 Military Budget at a Glance, 2003).

V zadnjem času se v evropskih državah zaradi naraščajočih obrambnih stroškov in zmanjšanega vpliva evropskih velesil v svetu, pogosto govori o skupni evropski obrambni politiki in akumuliranju denarja v skupne vojaške projekte. Vse to se zaradi politične zgodovine in različnih zunanje, kot tudi notranje političnih interesov posameznih držav, zdi zelo težko dosegljivo. Prav zaradi največje evropske države in ekonomije, Nemčije, ki je v zadnjih letih napovedala zmanjševanje obrambnega proračuna, se zdijo vsi ti cilji obsojeni na propad. Lep primer takšnega evropskega sodelovanja je projekt ESDP (EU's security and defence policy), katerega soustanoviteljici sta bili leta 1998 Velika Britanija in Francija. V zadnjih mesecih, ko se kažejo različni pogledi do iraške krize in se stopnjujejo nasprotovanja med državami v že ustaljeni organizaciji kot je NATO, se prav v Veliki Britaniji pojavlja vprašanje o smiselnosti takšne evropske povezave. V primeru uskladitve skupne evropske politike in večjega sodelovanja med gospodarstvi, bi Evropa lahko že danes postala močan dejavnik na svetovni mednarodni sceni, saj bi z zadnjo širitvijo na 25 članic, dosegla skupni BDP okrog 9 bilijonov USD, ki je že primerljiv z BDP-jem ZDA (Anthony, 2003; Black, 2003).

Velika Britanija, ki je kot prva država v Evropi uvedla poklicno vojsko že sredi petdesetih let, je za naslednja 3 leta, torej do leta 2006, napovedala povečevanje svojega obrambnega proračuna z lanskimi 29,3 milijard funtov, za 3,5 milijarde funtov na leto. To je tudi njeno največje povečanje stroškov za obrambo v zadnjih 20. letih. Obrambni proračun za letošnje leto znaša 32,8 milijarde funtov, kar predstavlja načrtovanih 2,5% BDP (Norton-Taylor, 2003).

V Franciji je bil prehod iz kombiniranega sistema popolnjenja na poklicno vojsko izveden v obdobju od leta 1996 do konca leta 2001, naborniško služenje vojaškega roka so namreč ukiniteli 30. novembra 2001. O vojaških obveznikih se v miru vodi vojaška evidenca, pri čemer je vpis v evidenco vključno z enkratno prisotnostjo na seznanjanju z obrambnimi dolžnostmi, tudi sankcioniran. Z napotitvami na služenje vojaškega roka so

predčasno prenehali zaradi slabega odziva. Ohranili so rezervno sestavo, ki temelji na prostovoljni odločitvi obveznikov in pogodbenem odnosu, za dobo od treh do petih let. Odziv na zaposlovanje v vojski in službo v rezervni sestavi ni bil zadosten, zato je francoska vlada sprožila pravo motivacijsko kampanijo za zagotovitev zadostnega števila kandidatov. V letu 2001 so operativni stroški presegli izdatke za nabavo nove opreme in sredstev, kar naj bi porušilo idealno razmerje izenačenosti teh stroškov. Obrambni proračun za leto 2002 je znašal 28,9 milijarde evrov. Nov zakon o nacionalnem obrambnem programu (National Defence Programme Law) do leta 2008, pa predvideva povišanje letnega obrambnega proračuna na 2,6 % BDP. Za novo opremo bodo v naslednjih šestih letih namenili 80 milijard evrov. Francoska vojska je v letu 2002 zmanjšala vojno sestavo na 260.400 pripadnikov in prostovoljno rezervo na 100.000 pripadnikov (The Military Balance 2002-2003; Ministère de la défense Appended report 2003-2008, 2003; France's 2003-2008 military programming act, 2003).

Tudi naša zahodna sosedna Italija, je leta 1999 sprejela zakon, v veljavo bo stopil leta 2006, s katerim je določila opustitev izvajanja oziroma služenja vojaškega roka v miru. Vojaška dolžnost, bi se lahko ponovno uvedla le v primeru vojne nevarnosti ali kritičnih razmer. Kljub spremembam v sistemu popolnjenja in ustreznemu povečevanju materialnih sredstev za poklicno vojsko, so že vidne težave zaradi pomanjkanja zadostnega odziva kadrov. Leta 2002 je znašal obrambni proračun 18,9 milijard evrov, največji del povečanja tega proračuna v primerjavi s prejšnjim letom, za 7,1%, pa je posledica tranzicije naborniškega sistema v prostovoljni, oziroma poklicni sistem. V naslednjih 8 letih bodo povečali izdatke za vojsko iz sedanjih 1,5% na 2,0% BDP. Za polnjenje izrednih odhodkov v letih reorganizacije, so s posebnim zakonom namenili dodatnih 7,5 milijarde evrov. V zaključni fazi profesionalizacije se bo celotna aktivna sestava italijanske vojske, s sedanjih 220.000, zmanjšala na 190.000 pripadnikov (The Military Balance 2002-2003).

Reorganizacija vojske poteka tudi v Nemčiji. Zmanjšujejo celotno sestavo vojske ter izvajajo njeno modernizacijo. Odločili so se za ohranitev naborniškega sistema, vojaški rok pa skrajšali z 10 na 9 mesecev, ki pa ga obvezniki lahko še vedno prostovoljno podaljšajo na 23 mesecev. Obrambni proračun za leto 2002 naj bi znašal 23,6 milijarde evrov, a so ga zaradi terorističnega napada 11. septembra, z ustanovitvijo posebnega protiterorističnega sklada povečali na 24,4 milijarde evrov. Velikost obrambnega proračuna, ki predstavlja 1,5% BDP, naj bi ostala nespremenjena vse do leta 2006, od tega pa bi protiteroristični sklad dobival po 1,5 milijarde evrov letno. Zaradi vojne v Iraku in nezmožnosti vojaškega vplivanja, pa se v nemški javnosti zadnje čase veliko govori o visokem povečanju izdatkov za vojsko. Svoje naborniške enote so najprej nameravali zmanjšati na simboličnih 30.000, a so se kasneje premislili in jih bodo tako do leta 2006 zmanjšali s sedanjih 135.000 na približno 80.000 pripadnikov. Skupni sestav poklicne vojske bo po načrtih nemške vojske vseboval skupaj 240.000 pripadnikov, od tega bodo enote za hitro posredovanje imele 140.000 pripadnikov (The Military Balance 2002-2003; Umstrukturierung der Bundeswehr zur Interventionsarmee, 2003).

Za ukinitvev izvajanja vojaške dolžnosti in prehod na poklicno vojsko, se je leta 1992 odločila tudi Nizozemska. Leta 1996 so v celoti prešli na poklicno vojsko in številčno močno zmanjšali njen obseg. Obrambnega proračuna niso prilagajali spremembam v sistemu popolnjevanja, tako da je prihajalo do manjših problemov pri financiranju. Za prehod na poklicno popolnjevanje vojske so uporabili predvsem možnost podaljševanja pogodb za že zaposlene, izboljšali so kadrovanje in promocijo vojaškega poklica ter povišali plače. Obrambni proračun v zadnjih nekaj letih ostaja skoraj nespremenjen, saj se prilagaja le za stopnjo inflacije. Leta 2002 je znašal 6,5 milijarde eurov, poklicna vojska je štela 49.580 pripadnikov, rezervna sestava pa 32.200 pripadnikov. Načrtovani obrambni proračun za leto 2003 znaša 7,5 milijarde eurov (The Military Balance 2002-2003; Netherlands - Ministry of Defence 2003 budget, 2003).

Španija, ki je od leta 1991 imela kombiniran sistem popolnjevanja, je prehod na poklicno vojsko začela leta 1999. Zadnji nabor je bil opravljen v novembru leta 2000, zadnji nabornik pa je odslužil vojaški rok konec leta 2001. Tudi v miru vodijo vojaško evidenco, imajo pa prostovoljno služenje vojaškega roka in prostovoljno služenje v rezervni sestavi. Pri razvoju njihove vojske ima kadrovska funkcija velik pomen in je prednostna, saj imajo precejšnje težave zaradi slabega odziva prostovoljcev. Pred kratkim so začeli tudi z množično kampanijo za rekrutacijo vojakov iz svojih nekdanjih kolonij v Južni Ameriki, predvsem iz Urugvaja in Argentine. Po dveh mesecih priprav bodo lahko prisegli zvestobo Španiji, polovica pa jih pred tem nikoli ni stopila na špansko ozemlje. Nova vojska ne bo poceni, saj bo vsak vojak v začetku dobil 500 dolarjev osnovne plače. Leta 2002 je Španija svoj vojaški proračun povečala za 33 % in to kljub občutnemu zmanjšanju števila vojakov. Leta 2001 je poklicna vojska štela skupaj 177.950 pripadnikov, konec leta 2002 pa le še približno 140.000. Ohranili so tudi rezervo različnih kategorij in sicer začasno, prostovoljno in splošno. Poklicni vojaki določen čas, po upokojitvi, ohranijo status pripadnikov rezerve. Z začasno in prostovoljno rezervo se popolnjuje obstoječe in dopolnilne enote. Leta 2001 je bilo v rezervi 328.500 pripadnikov, leto kasneje pa 498.000 (Mekina, 2002, str. 30-32; The Military Balance 2002-2003; Confederation Interalliee des Officiers de Reserve, 2003).

Reformo oboroženih sil je, z namenom izboljšati svoje zmogljivosti in učinkovitost v skladu s pobudo NATO-a o povečanju obrambnih kapacitet, leta 2002 pričela izvajati tudi Norveška. Povečala je izdatke za vojsko in zmanjšala obseg oboroženih sil. Od leta 2000, ko je obrambni proračun znašal 2,9 milijarde USD, ga je do leta 2002 povečala na 3,8 milijarde USD, leta 2003 pa 3,9 milijarde USD. Od leta 2002 do leta 2005 naj bi v obrambne namene namenili 15,5 milijarde USD. Tudi obrambne naloge norveške vojske so se po 11. septembru usmerile v boj proti terorizmu. Leta 2002 je norveška vojska imela 26.600 aktivnih pripadnikov in še 219.000 rezervistov. Do leta 2005 naj bi jo zmanjšali za 5000 pripadnikov. Odločila se je ohraniti naborniški sistem popolnjevanja vojske z vojaškim rokom od 6 do 12 mesecev, saj bo na ta način oblikovala kadrovske baze za

popolnjevanje poklicne sestave vojske (Mekina, 2002, str. 30-32; Norwegian Ministry of Defence, 2003).

Odločitev o prehodu na poklicno vojsko je leta 2001 sprejela tudi Slovaška. Reorganizacija naj bi bila zaključena do leta 2010. Obrambni proračun za leto 2002 je znašal 450 milijonov USD, kar predstavlja 1,89% BDP. Za letošnje leto so ga povečali na 2,0% BDP. Do leta 2006 nameravajo število aktivnih pripadnikov zmanjšati s trenutnih 27.000 na končnih 19.300. Uveljavljeno je skrajšanje vojaškega roka z 12 na 6 mesecev, kar je usklajeno s postopnim povečevanjem poklicne sestave. Slovaška ocenjuje, da je največji problem s katerim se soočajo ob spremembah sistema popolnjevanja, zagotavljanje modernizacije vojaške organizacije, opreme in odprava kadrovskih neskladij v vojski (preveliko število častnikov). Težave imajo tudi zaradi nezadostnega odziva za zaposlitev v stalni sestavi, zato so že začeli izvajati posebne programe za pridobivanje poklicnih kadrov. V prehodnem obdobju so ohranili rezervno sestavo 20.000 pripadnikov, ohranili pa so tudi vodenje vojaške evidence v miru (The Military Balance 2002-2003; U.S. Department of State, 2003).

Reforme vojske potekajo tudi v Hrvaški. Še vedno imajo naborniško vojsko, ki pa jo nameravajo sčasoma posodobiti in zmanjšati. Zaradi izkušenj s profesionalizacijo v drugih evropskih državah z majhno odzivnostjo kadra, želijo ohraniti možnost nabora, vsaj do popolnitve načrtovanega števila poklicnih pripadnikov. Trenutno imajo 6 mesečno služenje vojaškega roka. Leta 2002 je imela 51.000 aktivnih pripadnikov in 140.000 rezervistov. V naslednjih nekaj letih bodo odpustili okoli 20.000 pripadnikov obrambnega ministrstva tako, da bo leta 2010, ko bodo reforme izpeljane, hrvaška vojska štela približno 25.000 pripadnikov. Pri reorganizaciji jim pomaga Urad za upravljanje in svetovanje britanskega Obrambnega ministrstva (DMSC), ki pa ugotavlja, da je trenutno stanje zaradi velikega rivalstva znotraj Obrambnega ministrstva, porazno. Prav tako so njihove analize pokazale, da se preoblikovanje hrvaške vojske v poklicno vojsko izvaja brez vsakršne strategije in neorganizirano. V zadnjih dveh letih tako ni viden večji napredek, kar postavlja pod vprašaj dolgoročne cilje Ministrstva za obrambo Republike Hrvaške (MORH). Leta 2001 je imela obrambni proračun v višini 522 milijonov USD, kar predstavlja 2,0% celotnega BDP. Obrambni proračun za leto 2002 je znašal 599 milijonov USD, do leta 2005 pa ga nameravajo povečati na 2,5% BDP (The Military Balance 2002-2003, Stabilitypact for South-Eastern Europe, 2003; Djikic, 2003).

Iz navedenih primerov lahko vidimo, da se za poklicne sestave odloča, ali pa se je že odločilo že kar nekaj evropskih držav; tako večjih kot tudi manjših, takšnih ki so ali pa tudi niso članice NATO-a, držav z velikim celotnim BDP-jem in tudi takih, ki so lahko primerljive s Slovenijo. Večina držav, ki so v zadnjem času izvedle profesionalizacijo vojske ali pa jo še izvajajo, je za prehod potrebovala od 5 do 8 let. Največje težave državam povzroča kadrovski priliv, zato je večina ohranila možnost uvedbe določenih načinov popolnjevanja. Drug pomemben dejavnik predstavlja nujno potrebna rast

obrambnih proračunov, saj se kljub zmanjševanju obsega vojske višajo potrebna finančna sredstva za zagotovitev moderne in uspešne poklicne vojske.

4. ZGODOVINSKI RAZVOJ SLOVENSKE VOJSKE

4.1. Začetki slovenske vojaške zgodovine

Slovenska vojaška tradicija sega do Karantanije, prve slovenske države in najpomembnejše politične tvorbe na prvotnem ozemlju oblikovanja slovenskega naroda. Nastala je po razpadu Samove plemenske zveze leta 658 in je združevala alpske in panonske Slovane. Jedro Karantanije so sestavljale z gorami zavarovane kotline in doline ob zgornji Dravi in Muri, središče pa je bil Krnski grad, severno od Celovca. Leta 630 se prvič omenja kneževina Slovanov (Slovanska krajina ali Winodorum) in kneza Valuka v vzhodnih Alpah. Istega leta je prvič zapisano plemensko ime Karantanci (Carantani). V 9. in 10. stoletju je bila Karantanija pomembna, ker je ležala na izpostavljenem evropskem prostoru, v okviru frankovske in kasneje nemške države (»Karantansko kraljestvo« in Velika Karantanija). Leta 1002 iz nje nastane Vojvodina Koroška, ki so jo obdajale Karantanska, Podravska, Savinjska, Kranjska in Istrska krajina. Pomembno je vedeti, da se ime Karantanija in Karantanci ohranja še mnogo stoletij, tudi po izgubi neodvisnosti. Razlog za to je iskati v pomembnosti obrambnih nalog Karantancev, ki so ščitili Evropo pred vpadi nomadskih ljudstev z vzhoda. To nalogo so kasneje prevzele dežele, ki so nastale iz krajin; Koroška, Štajerska in Kranjska (Kanduti, 2001, str. 7).

4.2. Slovenci od 14. do 19. stoletja

V 14. stoletju so si večino slovenskega ozemlja pridobili Habsburžani. Njihov močan konkurent na tem območju so bili grofje Celjski, fevdalna družina, ki si je leta 1436 pridobila naziv državnih knezov. Ta zadnja velika dinastija, pomembna v evropski politiki, ki je imela sedež na slovenskih tleh, je že leta 1456 izumrla, njihova številna in obsežna posestva pa so prešla v last Habsburžanov, ki so nadzor nad tem ozemljem obdržali vse do začetka 20. stoletja. Intenzivna nemška kolonizacija (od 11. stoletja dalje), je območje naseljenosti Slovencev do konca 15. stoletja skrčila na komaj malo večji obseg, kot je današnje slovensko etnično ozemlje (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

Konec srednjega veka, v 15. in 16. stoletju, so dogajanje na celnem Balkanu, kakor tudi na slovenskem ozemlju, zaznamovali turški vpadi. Zaradi obrambe vasi pred požigi, pobijanjem in zasužnjevanjem, so se naši predniki organizirano branili na celotnem ozemlju današnje države. Najpomembnejšo zmago nad Turki, so združeno dosegli slovenski in hrvaški vojaki leta 1593 pri Sisku. (Nanut, 2001, str. 4-5)

Nezadovoljstvo s preslabo fevdalno organiziranostjo in obrambo zoper Turke, uvajanje novih, predvsem naturalnih davkov in tlake je tudi na Slovenskem povzročilo velike kmečke upore proti, večinoma nemški, zemljiški gospodi. Ker so v tem času vladala in se poglobljala velika nasprotja med Nemci in Slovenci, tem dogodkom pripisujemo velik socialni in narodni pomen. Največji "punt" je 1515 zajel skoraj vse slovensko ozemlje, leta 1572 pa so se v skupnem uporu povezali slovenski in hrvaški kmetje. Upori so se s krvavimi porazi kmetov nadaljevali še vse do prve polovice 18. stoletja (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

Pomembno vlogo za Slovence pa imajo tudi Napoleonova osvajanja in pohodi na vzhod. Francoska vojska je bila na slovenskih tleh kar trikrat, Napoleon pa je 14. oktobra 1809 od habsburške monarhije odtrgal jugozahodne slovenske dežele in na ozemlju Koroške, Kranjske, Goriške, Trsta, Istre, Dalmacije in Hrvaške južno od Save ustanovil Ilirske province francoske države, z glavnim mestom, Ljubljana. Kratkotrajna francoska vladavina, od leta 1809 pa do 1813, je spremenila davke in izboljšala položaj slovenščine v šolah, ni pa odpravila fevdalizma (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

V okviru Avstro-Ogrske monarhije se je v predmarčni dobi na slovenskem ozemlju nadaljevala modernizacija vasi in začela prva industrializacija. Največji slovenski pesnik France Prešeren je pripomogel k preseganju jezikovnih regionalizmov, uveljavil za vse Slovence enoten knjižni jezik in ga obranil pred poskusi zlivanja v nek umeten ilirsko-jugoslovanski jezik. V evropski pomladi narodov, marca in aprila leta 1848, je nastal prvi slovenski politični program, imenovan Zedinjena Slovenija, ki je zahteval združitev vseh dežel, naseljenih s Slovenci, v eno deželo Slovenijo (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

Na deželnih volitvah so leta 1867 slovenski poslanci dobili večino, Avstro-Ogrska pa se je razdelila na dva enakopravna dela. Večji del današnjega slovenskega ozemlja je ostal v avstrijskem delu monarhije, Pomurje je prišlo v ogrski del, že leta 1866 pa so se Beneški Slovenci izrekli za Italijo. Program Zedinjene Slovenije je ostal naslednjih 60 let rdeča nit narodno-političnega prizadevanja slovenskega naroda v habsburški monarhiji (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

4.3. Obdobje prve svetovne vojne

Avstro-Ogrska je pod pritiski Nemčije, dne 28. julija 1914, napovedala vojno Srbiji. To je bil pomemben trenutek tudi za Slovence, ki so v veliki meri sodelovali v bojih na obeh straneh fronte. V vojski Avstro-Ogrske monarhije so bili slovenski polki in vojaki cenjeni in znani kot zelo dobri. Sodelovali pa so tudi na strani antantnih sil in sicer v italijanski vojski, ko je ta 26. aprila 1915 zaradi svojih ozemeljskih interesov prestopila v nasprotni

tabor. Ob koncu 1. svetovne vojne, pod vplivi vse večje nasilne germanizacije slovenskega ozemlja in pred razsulum Avstro-Ogrske vojske, pa je prišlo do nekaj velikih uporov, v katerih so v veliki meri sodelovali tudi slovenski vojaki (Švajncer, 1998, str. 60-62).

4.4. Država Slovencev, Hrvatov in Srbov

V dunajskem parlamentu so spomladi leta 1917, slovenski, hrvaški in srbski poslanci podali zahtevo po samostojni državi, znano kot Majniško deklaracijo. Takrat še močni in vplivni vladajoči krogi habsburške monarhije so to zahtevo zavrnil (Švajncer, 1998, str. 60-62).

Po porazu Avstro-Ogrske, sta hrvaški sabor v Zagrebu in ljudski shod v Ljubljani, 29. oktobra 1918 razglasila narodno osvoboditev in ustanovitev samostojne države Slovencev, Hrvatov in Srbov s središčem v Zagrebu (Švajncer, 1998, str. 60-62).

V Ljubljani je skupina zavednih slovenskih rezervnih oficirjev pod vodstvom nadporočnika Rudolfa Badjurja in dr. Rostoharja s pomočjo hrvaških vojakov porazila tam nastanjeni madžarski bataljon, ki naj bi preprečeval morebitne upore. To dejanje je bilo označeno kot prava slovenska narodna revolucija. Z razglasitvijo nove države, smo Slovenci dobili prvo vlado ter prvo slovensko vojsko v zgodovini slovenskega naroda. Z novo vlado smo dobili tudi prvega obrambnega ministra, dr. Lovra Pogačnika. Slovenska vojska je bila v neposredni pristojnosti slovenske Narodne vlade v Ljubljani, enote in poveljstva pa so se oblikovala iz slovenskih jeder Avstro-Ogrskih enot (Švajncer, 1998, str. 60-62).

Maribor je v slovenske roke prišel mesec kasneje, šele 1. novembra, ko je vojaško oblast v imenu narodnega sveta za Štajersko prevzel major Rudolf Maister, ki je bil še istega dne na lastno zahtevo povišan v generala. S spretno podtaknjeno časopisno lažjo o hitrem angleškem prodiranju proti Ljubljani, je uspel prepričati nemški del 47. pehotnega polka, da se je umaknil iz Maribora. Tako je general Maister v bojih za severno mejo, ohranil Maribor z zaledjem ter vzhodno Koroško (Švajncer, 1998, str. 60-62).

Nevarnost s strani Italije, ki je zasedla Primorsko in Istro ter dele Dalmacije, in pritisk Srbov po združitvi v skupno državo, sta povzročila 1. decembra 1918 združitev Države SHS s Kraljevino Srbijo v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Slovenija je s tem dosegla popolno državnopravno samostojnost v okviru Kraljevine SHS, ni pa dosegla mednarodnega priznanja (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

V tem času je zaradi pomanjkanja prostovoljcev, Narodna vlada razpisala mobilizacijo slovenskih vojaških obveznikov in ustvarila primerne razmere za ustanovitev dokaj velike slovenske vojske, na čelu katere je bil generalštab s sedežem v Ljubljani. V njej so bili

nastanjeni še ljubljanski polk, slovenski gorski polk, topniški polk, letalska stotnija, stražni bataljon ter več manjših enot in služb. V drugem največjem slovenskem mestu, Mariboru, pa so imeli sedež mariborski polk, mariborski topniški polk, slovenski dragonski polk, bataljon tržaškega polka ter kasneje tudi letalska stotnija. V Celju je bil poleg celjskega polka, še celjski topniški polk, na Ptujju pa saperski bataljon (Švajncer, 1998, str. 60-62).

Slovenska vojska je decembra 1918 imela 2 generala, 47 štabnih višjih oficirjev, 962 oficirjev in 11364 vojakov. Kasneje se jim je pridružilo večje število srbskih vojnih ujetnikov ter čehoslovaških enot, tako da se je skupno število vseh mož gibalo okrog 15000. V svojih prvih bojnih pohodih je bila sila uspešna, bila je dobro opremljena ter organizirana in je kmalu prevzela oblast nad večjim delom slovenskega ozemlja. (Švajncer, 1998, str. 60-62).

Slovenska vojska je obstajala vse do 25.decembra 1918. leta, ko so oblasti iz Beograda sporočile, da je ne priznavajo. Razmere, ki so nastale po tem dogodku je izkoristila Avstrijska vojska in v protinapadu zasedla ozemlje vse do Karavank.

V januarju leta 1919 je bila ukinjena Narodna vlada v Ljubljani, nadomestila pa jo je jugoslovanska oblast. Poveljstvo nad enotami slovenske vojske je prevzel srbski general Smiljanić ter na visoke položaje postavil nesposobne oficirje. To je pomenilo začetek propada slovenskih vojaških enot. Zaradi notranjih nesoglasij in medsebojnih trenj v kraljevini SHS, se je slovenska Koroška na plebiscitu, dogovorjenem s strani velikih sil, leta 1920 odločila za pridružitve Avstriji. Tako je zedinjena Slovenija ostala daleč od zamisli o vseslovenski državi. Kraljevina SHS se je kasneje, leta 1929, preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo in takšna obstajala vse do začetka 2. svetovne vojne (Švajncer, 1998, str. 60-62).

4.5. Obdobje 2. svetovne vojne

Na novo uveljavljene vojaške strategije in taktike takrat najmodernejše evropske velesile, Nemčije, ter njeno bliskovito napredovanje, so povzročile hiter razpad vojaško zastarele in na vojno slabo pripravljene Kraljevine Jugoslavije. Slovensko ozemlje je bilo po ukazu Hitlerja, 12. aprila 1941, razdeljeno med Nemčijo, Italijo in Madžarsko. 17. aprila istega leta, pa je bila v Beogradu podpisana brezpogojna kapitulacija kraljeve jugoslovanske vojske.

V Ljubljani je bila 27. aprila 1941 na pobudo Centralnega komiteja Komunistične partije Slovenije ustanovljena Osvobodilna fronta (OF) slovenskega naroda. Kmalu je postala množična organizacija vseh Slovencev, ne glede na njihovo prejšnjo strankarsko pripadnost, namenjena pa je bila organiziranju oboroženega boja proti okupatorju (Kobal, 1997, str. 14-41).

Vodilno vlogo v OF je kmalu prevzela komunistična partija, ki je narodnoosvobodilni boj postopoma preusmerila v socialistično revolucijo in sama prevzela vso oblast. Tako se je vzpostavila odporniška struktura, ki je od samega začetka delovala zunaj mest, partizanske čete, kasneje pa so se te enote med seboj povezale in razvile so se večje, bolj opremljene in usklajene vojaške formacije. 22. junija 1941 je bilo ustanovljeno Slovensko glavno poveljstvo partizanskih čet, s čimer je bila dana možnost povezovanja vseh Slovencev, ki so med prvo in drugo svetovno vojno živeli v Jugoslaviji, Avstriji in Italiji. Nastala je skoraj povsem samostojna Slovenska partizanska vojska (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

Pozimi leta 1941, so iz prvih partizanskih vodov in čet organizirali prvi bataljon, aprila 1942 pa so se oblikovali večji odredi. Poleti 1942 je glavno poveljstvo, kljub sovražnikovi ofenzivi, ustanovilo prve štiri partizanske brigade. Ustanovila se je Slovenska nacionalna vojska, ki je štela 3900 borcev. Maja 1943 se je Glavno poveljstvo slovenske partizanske vojske in partizanskih odredov preimenovalo v Glavni štab NOV; organizirani so bili odseki in oddelki za vodstvene in organizacijske potrebe, v tem času pa je pričela delovati tudi oficirska šola. Tako je do začetka leta 1944 slovensko vojsko sestavljala formacija dveh korpusov in četrte operativne cone ter več odredov in samostojnih enot, ki so skupaj šteje 29000 borcev (Kobal, 1997, str. 14-41).

Od konca leta 1944 do marca leta 1945 se je Slovenska vojska, sestavljena iz 35000 borcev, bojevala proti mnogo večji sovražni vojski, ki je skupaj z domobranci štela 130000 mož. Partizanska vojska je že kazala podobo popolne armade, s svojim gospodarstvom, šolstvom, sodstvom, kulturnimi aktivnostmi, tiskom in odlično organizirano zdravstveno ter sanitetno službo. Sestavljena je bila iz pehotnih in specialnih enot, rodov ter služb, ter s sodobno organiziranim glavnim štabom (Kobal, 1997, str. 14-41).

Poskusi reorganizacije slovenske vojske v letu 1942, ko je bil Generalštabu slovenskih partizanskih enot poslan načelnik vrhovnega štaba Arso Jovanović ter s svojimi pomočniki formiral novo vodstvo ter popolnoma ukinil tradicionalne oznake slovenskih partizanov, so vplivali na slovenske delegate, ki so vprašali vrhovnega komandanta Tita, kaj bo s slovensko vojsko po končani vojni. Zagotovil je, da bo ostala slovenščina edini poveljevalni jezik, da bodo enote sestavljene izključno iz Slovencev ter da bodo slovenski vojaki služili vojaški rok v Sloveniji. Te obljube se, podobno kot tiste ob koncu prve svetovne vojne, niso izpolnile in slovenska vojska je bila ob koncu druge svetovne vojne ukinjena. Niso upoštevali niti pomena vojske pri ohranitvi narodne suverenosti in tako smo bili Slovenci že drugič v kratki zgodovini Jugoslavije ob svoje oborožene sile. Postavljeni smo bili v položaj naroda, ki lahko sicer nekaj pričakuje, želi, prosi, ne more pa ohraniti svojega, še manj pa kaj zahtevati, tudi takrat ne, ko bi imel za to vse pravice (Kobal, 1997, str. 14-41).

4.6. Slovenija po 2. svetovni vojni

Že oktobra 1943, se je zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju, odločil za vključitev Slovenije v novo Jugoslavijo, ustanovljeno na zasedanju AVNOJA v Jajcu novembra 1943. Dve leti kasneje je bila razglašena za Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo (FLRJ), Slovenija pa se je kot njen sestavni del preimenovala v Ljudsko republiko Slovenijo. Po zaostritvi odnosov s Sovjetsko zvezo leta 1948, je Jugoslavija začela uvajati milejšo obliko socializma, ki je temeljila na samoupravljanju in družbeni lastnini. Leta 1963 se je FLRJ preimenovala v Socialistično federativno republiko Jugoslavijo (SFRJ), Slovenija pa v Socialistično republiko Slovenijo (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

Slovenija se je po 2. svetovni vojni gospodarsko hitro razvijala in se v 60. letih med vsemi jugoslovanskimi republikami najhitreje približevala tržnemu gospodarstvu. Kljub slabim pogojem, zaviralni gospodarski in socialni zakonodaji, ki jih je določala centralistična oblast iz Beograda, je Slovenija ohranjala svojo gospodarsko rast. Imela je boljšo kvalifikacijsko strukturo, delovno disciplino in delovno organizacijo (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

Leta 1968 je vojska članic Varšavskega sporazuma napadla in na hitro porazila Češkoslovaško, kar je jugoslovanski politični in vojaški vrh prepričalo, o nujnosti boljše organiziranih in predvsem bolj učinkovitih oboroženih sil. Sprejeta je bila doktrina splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Še istega leta, dne 20. novembra, je bil v Sloveniji ustanovljen Glavni štab za splošni ljudski odpor in z njim Teritorialna obramba (TO). Organizirana je bila v skladu z izkušnjami iz NOB, predvsem v obliki dobro oboroženih odredov, poveljevalni jezik pa je bil slovenski. Leta 1969 je slovenska TO štela 31.284 pripadnikov (Nanut, 2001, str. 4-5).

V 70. letih politični vrh v Beogradu TO ni bil najbolj naklonjen. Odstavil je takratno vodstvo TO, si poizkušal podrediti njene štabe in enote, vodstvene položaje pa so začeli prevzemati aktivni oficirji JLA, ki so delovali po navodilih svojih nadrejenih. TO je bila namenjena predvsem pomožna vloga, zato so jo mnogi v vojaškem vrhu obravnavali podcenjevalno. Oborožena je bila samo z lahkim orožjem in opremljena z odpisano opremo enot JLA (Nanut, 2001, str. 4-5).

V obdobju od leta 1977 do 1980 je prišlo do reorganizacije TO. Ustanovljenih je bilo 13 pokrajinskih štabov, kar je zahtevalo usposabljanje kadrov za delo v novoustanovljenih štabih. Formirane so bile brigade, katerih namen je bil sodelovanje v odločnejših bojnih nalogah. Prav tako je v tem času prihajalo do velikih sprememb na področju oboroževanja, saj so trofejno orožje zamenjevali z orožjem, kupljenim v skladiščih JLA. Pri tem je šlo predvsem za pehotno orožje ter sisteme za protiklepni boj in protizračno obrambo. S tem pa je nastal problem skladiščenja oborožitve. Rešitev so našli v gradnji skladišč znotraj

vojašnic. V občinah, v katerih ni bilo vojašnic, pa so zgradile skupna skladišča za potrebe skladiščenja tega orožja. Ta rešitev se je pokazala za pametno leta 1990, ko je JLA pričela z odvzemom orožja TO (Nanut, 2001, str. 4-5).

Naslednja reorganizacija je bila izvedena v letih 1982 do 1985. Speljana je bila na osnovi analiz dotedanega vojaškega organiziranja slovenskega naroda. S tem je bil storjen velik korak v smeri sodobne in racionalne vojske. Številčno se je TO zmanjšala za dobro četrtino, uskladilo pa se je razmerje med manevrskim in prostorskim delom. Čeprav so TO obravnavali kot tretjerazredno vojsko, so bile njene enote v 80. letih velikokrat proglašene za najboljše enote v državi (Nanut, 2001, str. 4-5).

Ker je sčasoma TO postajala vedno bolj neodvisna od JLA, ter zelo dobro organizirana in oborožena, se je v vedno očitnejših ciljih Srbije, podrediti si vso Jugoslavijo, večalo nezaupanje do TO. Očitali so ji ustvarjanje lastne vojske ter ustvarjanje nediscipline in širjenje nacionalizma. Leta 1985 je bilo izvršenih več kadrovskega menjav, izvajal pa se je tudi pritisk armade na republiški štab TO. Pričelo se je razoroževanje enot in poveljstev TO, orožje pa so selili v skladišča, ki so bila pod nadzorom JLA. (Švajncer, 1992)

15. maja 1990 je bil izdan ukaz o premestitvi vsega orožja TO v vojašnice in vojaška skladišča pod nadzorom JLA. Temu so se uprli določeni pripadniki TO in začeli s prikritim skrivanjem orožja ter opremljanjem z novimi tipi orožja iz tujine. Te naloge so opravljali predvsem pripadniki Manevske strukture narodne zaščite. Konec leta 1990 je bil oblikovan sektor za razvoj TO, ki je bil ustanovljen v okviru Republiškega sekretarijata za obrambo. TO so predstavili kot stalno vojsko republike Slovenije z ustrezno oborožitvijo. V aprilu 1991 so bile predstavljene nove uniforme, oznake, ter lastni program usposabljanja. Z usposabljanjem poskusne generacije slovenskih vojakov so pričeli v maju 1991, ko sta bila formirana učna centra v Pekrah pri Mariboru in na Igu pri Ljubljani. Prvi vojaki so slovenski državi prisegli 2. junija 1991. S tem dejanjem so bile uresničene stoletne sanje po samostojni državi Sloveniji (Nanut, 2001, str. 4-5).

4.7. Samostojna država Slovenija

Po smrti Josipa Broza Tita leta 1980 so se začele gospodarske in politične razmere zaostrovati, kar je v desetih letih privedlo do konca SFRJ. V letih 1988 in 1989 so nastale prve opozicijske politične stranke, ki so v Majniški deklaraciji leta 1989 zahtevale suvereno državo slovenskega naroda. Aprila 1990 so bile v Sloveniji prve demokratične volitve, na katerih je zmagala opozicija in še istega leta, 23. decembra, se je na plebiscitu 88 odstotkov volivcev odločilo za samostojno in neodvisno Slovenijo (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

Republika Slovenija je svojo samostojnost razglasila dne 25. junija 1991. Naslednji dan je novo državo napadla JLA ter zasedla nekatere mejne prehode z Italijo in Avstrijo. Na

osnovi izkušenj s Hrvaške in Kosova so poslali tankovske kolone brez ustrezne zaščite, saj so pričakovali zlom odpora z demonstracijo odločne sile. JLA je presenetil odpor slovenske TO in policije, ki so združeni z dobrim sodelovanjem dosegli velike in za Slovenijo pomembne vojaške uspehe. Enote JLA za vojno proti svojemu ljudstvu niso bile pripravljene, slabila pa so jo tudi notranja nesoglasja in dezertacije, predvsem Slovencev, Hrvatov ter Albancev. (Janša, 1992)

V nadaljevanju desetdnevne vojne za Slovenijo, je JLA skušala zlomiti odpor TO in slovenskega ljudstva še z letalskimi napadi na določene vojaške cilje ter uničenjem informacijske strukture, predvsem televizijskih oddajnikov. TO pa je v sodelovanju s policijo nadaljevala blokado enot JLA ter njenih vojašnic. Zaradi oteženih razmer bivanja v vojašnicah, vojaki so namreč ostali brez hrane, vode in elektrike, je morala vojakov JLA naglo padala. Kljub grožnjam nadrejenih in oblasti iz Beograda, je prihajalo do predaj večjih skupin vojakov. Z zavzetjem vojašnic in skladišč orožja je v roke TO prišla nujno potrebna oborožitev in vojaška oprema, s tem pa se je večala njena bojna moč. (Janša, 1992)

Ob začetku vojne za Slovenijo so enote TO šteje približno 16000 lahko oboroženih moških, njihovo število pa je do konca vojne naraslo na 35000. Poleg njih je v bojih sodelovalo še okrog 10000 oboroženih pripadnikov MNZ. Uspeli so uničiti 31 tankov, 22 oklepnih transporterjev, 172 transportnih vozil, 20 terenskih vozil in 6 helikopterjev. Pri tem je padlo 45 pripadnikov JLA, ranjenih je bilo 146, ujetih pa 4693. Poleg njih je bilo ujetih še 139 pripadnikov zvezne policije. Na strani TO in policije je padlo 19, ranjenih pa je bilo 182 moških. (Švajncer, 1992)

Vojna je trajala od 26. junija do 7. julija, ko je bila podpisana brionska deklaracija. Ob podpisu je imela TO nadzor nad celotnim ozemljem Slovenije. Zadnji vojaki JLA so samostojno Slovenijo zapustili 26. oktobra 1991. Danes je naslednica TO, Slovenska vojska (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

5. REPUBLIKA SLOVENIJA IN NJEN OBRAMBNI SISTEM

Od leta 1991 je bilo v slovensko ustavo vključenih več temeljnih sprememb o družbenopolitičnem in pravnem okviru, pa tudi sistema nacionalne varnosti. Vlada je pridobila večjo pristojnost nad proračunom vojske in dejavnostmi, ki urejajo nacionalno varnost, izvedenih je bilo več reorganizacij, tako v vojski sami, kot tudi na ministrstvu za obrambo. Le-to je z novo slovensko ustavo leta 1991 tudi prevzelo vso odgovornost za vodenje vojske in njene logistike.

5.1. Interesi Republike Slovenije

Trajni in najpomembnejši interesi Republike Slovenije so varovanje in ohranjanje nacionalne identitete, neodvisnosti, suverenosti in ozemeljske celovitosti države. Poleg teh interesov ima RS tudi strateške interese kot so zagotovitev delovanja demokratičnega političnega sistema, krepitev pravne in socialne države, dosledno spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, zagotovitev stabilnega gospodarskega razvoja in krepitev konkurenčnega gospodarstva ter vključevanje v Evropsko unijo in NATO (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije, 2001).

S članstvom v gospodarski organizaciji kot je Evropska unija, si bo Slovenija zagotovila mesto v skupnosti držav, ki delijo enake vrednote demokratičnega in naprednega sveta, ki temelji na vladavini prava, spoštovanju človekovih pravic in nenehnem materialnem in duhovnem napredku. Varen položaj v mednarodni skupnosti, pa si Slovenija namerava zagotoviti s članstvom v sistemu kolektivne obrambe, v zvezi NATO, kjer želi tudi aktivno sodelovati v različnih mirovnih in humanitarnih operacijah. Z vključevanjem v obe mednarodni organizaciji bo Slovenija povečala svojo varnost in stabilnost, predvsem pa vpetost v evropski gospodarski prostor. Ker bo z vključitvijo dobila tudi večje zaupanje in verodostojnost v očeh ostalih članic in tako ugodnejše pogodbe in večje posle, bo smiselno v proces približevanja normam teh organizacij, v veliki meri vključiti domačo industrijo in domače znanstvenoraziskovalne potenciale ter jih ustrezno povezati s tujimi partnerji.

5.2. Sistem nacionalne varnosti

Sistem nacionalne varnosti Republike Slovenije je sestavljen iz treh podsistemov, in sicer obrambnega podsistema, podsistema notranje varnosti in podsistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije, 2001).

5.3. Obrambni sistem

Obrambni sistem RS je sestavljen iz sistema vojaške obrambe in sistema civilne obrambe, ki se medsebojno dopolnjujeta. Namenjen je obrambi pred zunanjo vojaško agresijo in drugimi nasilnimi posegi tujih oboroženih sil zoper neodvisnost, samostojnost in ozemeljsko celovitost Republike Slovenije (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Obrambni sistem, 2002).

Vojaška obramba je obramba države z orožjem in vojaškimi sredstvi, njen nosilec pa je Slovenska vojska. Civilna obramba so nevojaški ukrepi in dejavnosti, ki podpirajo vojaško obrambo. Izvajajo jo državni organi, organi lokalne samouprave, gospodarske družbe ter državljanji. Sistem civilne obrambe zagotavlja delovanje oblasti, oskrbo in zaščito ter

preživetje prebivalstva v vojnem času (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Obrambni sistem, 2002).

5.4. Organizacija MORS

Shema 1: Organigram MORS

VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE			
PRESEDNIK VLADE RS			
MINISTER ZA OBRAMBO			
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO RS			
SEKRETARIAT GENERALNEGA SEKRETARJA	URAD ZA OBRAMBNE ZADEVE	GENERALŠTAB SLOVENSKE VOJSKE	KABINET MINISTRA
	URAD ZA OBRAMBNO POLITIKO	UPRAVA RS ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE	OBVEŠČEVALNO VARNOSTNA SLUŽBA
	URAD ZA LOGISTIKO	INŠPEKTORAT RS ZA OBRAMBO	NOTRANJE-REVIZIJSKA SLUŽBA
		INŠPEKTORAT RS ZA VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI	

Vir: <http://www.mors.si/mors/ministrstvo/organiziranost/index.htm>

Vojska je pod civilnim nadzorom, kar pomeni, da pri razdelitvi med civilno in vojaško močjo prva prevlada nad drugo. Vse odločitve o nacionalni varnosti sprejema parlament. Obrambni minister je civilist, ki je neposredno odgovoren parlamentu in vladi. Vojaško vodstvo je tako v rokah najvišje predstavniške oblasti, vojska pa je omejena na povsem izvršilno vlogo. Sistem nacionalne varnosti je bolj jasen in dostopen kot v prejšnjem sistemu. V primeru nepravilnosti je enostavnejši za parlamentarno preiskavo ali javno kritiko, prav tako pa je primernejši v uporabne namene za raziskovanje in sredstva javnega obveščanja (Bebler, 1993, str. 65-67).

5.5. Obrambna strategija RS

Verjetno najpomembnejše konstitutivne, razvojne, doktrinarne in normativne dokumente na obrambnem področju samostojne Republike Slovenije, je sprejela vlada ali Državni zbor v letih 2001 in 2002. Dokumenti so bili pripravljani glede na spremembe o

varnostnem okolju in temeljne aktivnosti pri uresničevanju strateških ciljev Republike Slovenije za vključitev v mednarodne politične, gospodarske in vojaške integracije.

Temelje za nadaljnji razvoj obrambnega sistema in še posebej SV, je že leta 1998 postavil Dolgoročni načrt preoblikovanja SV. Tri leta kasneje, je bila 6. in 7. julija 2001, sprejeta resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 56/01), ki je tudi temeljni konstitutivni in razvojni dokument na področju nacionalne varnosti. 27. novembra istega leta, je bil na podlagi ReSNV in Dolgoročnega načrta preoblikovanja SV, sprejet splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske (Uradni list RS, št. 97/01), ki podrobno določa nadaljnje preoblikovanje in razvoj Slovenske vojske do leta 2010. Za uresničitev programov, je Državni zbor sprejel tudi spremembe in dopolnitve zakona o zagotavljanju sredstev za temeljne razvojne programe obrambnih sil v obdobju do 2007. Vlada Republike Slovenije pa je na tej podlagi sprejela obrambno strategijo Republike Slovenije (št. 820-00/2001-1 z dne 20.12.2001) ter doktrino civilne obrambe Republike Slovenije (št. 810-02/2002-1 z dne 25.04.2002), na zakonodajnem področju, pa so bile te spremembe uveljavljene s sprejemom sprememb in dopolnitev zakona o obrambi (Uradni list RS, št. 82/94, 44/97, 87/97, 13/98-odl. US, 33/2000 - odl. US, 87/01 - ZMatD in 47/02).

SV je 14. januarja 2003, predstavila natančen načrt prehoda v poklicno vojsko imenovan Poklicna vojska, dopolnjena s pogodbeno rezervo (PROVOJ), katerega namen je oblikovanje vojaške organizacije, temelječe na prostovoljni, stalni in rezervni sestavi, ki bo sposobna izvajati vsa poslanstva in naloge znotraj nacionalne obrambe in zavezništva (Slovenska tiskovna agencija: Do poklicne vojske s projektom PROVOJ, 2003).

5.6. Varnostne in politične okoliščine v varnostnem okolju Slovenije

Po koncu hladne vojne se je občutno zmanjšala verjetnost globalnega oboroženega spopada, saj se je blokovska bipolarna razdelitev sveta preoblikovala v manj pregledno stanje, ki je v mednarodne odnose prineslo nove izzive, tveganja in vire ogrožanja. Zmanjšala se je verjetnost izbruha obsežne in totalne vojne, v kateri bi sodelovalo večje število držav, nadomestili pa so jo znotrajdržavni oboroženi spopadi srednje in nizke intenzivnosti. Povečala se je stopnja mednarodnega terorizma, vse pogostejše pa so tudi grožnje z uporabo nekonvencionalnih orožij, ki so po razpadu Sovjetske zveze postala posameznikom in totalitarnim režimom bolj dosegljiva. Značilna je visoka stopnja dinamičnosti, krepi pa se tudi vpliv mednarodnih organizacij kot so OZN, EU, NATO ter OSCE. Vse pomembnejši dejavnik v mednarodnih odnosih pa postaja tudi gospodarska ter s tem pogojena vojaška moč posameznih držav, ki s svojim vplivom in predvsem gospodarskimi interesi, usmerjajo ureditev sveta.

V Evropi je kljub večnim notranjepolitičnim sporom opazen trend političnega, ekonomskega, sociokulturnega in varnostnega povezovanja, ki pa se v zadnjem času zaradi

različnega pogleda na reševanje iraške krize, postavlja pod velik vprašaj. Da bi zagotovili večjo varnost in stabilnost tega območja, bi morale nekatere evropske države korenito spremeniti svojo zunanjo politiko do ZDA, poslušati javno mnenje in pozive za mir ter v čim večji meri uskladiti svoje cilje in politično naravnost z evropskimi velesilami.

V širšem varnostnem okolju Evrope se povečuje število različnih nevojaških tveganj in virov ogrožanja. Oboroženi spopadi večjih razsežnosti, ki bi lahko neposredno ogrozili Slovenijo, so možni le, če bi prišlo do globoke evropske ali svetovne krize.

6. SLOVENSKA VOJSKA

Nastala je leta 1994, ko se je takratna TO v Zakonu o obrambi preimenovala v Slovensko vojsko. V svoji kratki zgodovini je doživela že kar nekaj sprememb, ki so bile predvsem vpliv notranjih, kot tudi zunanjih političnih dogodkov (Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina, 2003).

6.1. Organiziranost SV

V SV so organizirane formacijske in druge kadrovske sestave, namenjene za izvajanje vojaške obrambe države, ki so pod enotnim poveljstvom, imajo enotne oznake pripadnosti SV in odkrito nosijo orožje (Predstavitveno gradivo Generalštaba Slovenske vojske, 1998).

Shema 2: Organiziranost Generalštaba SV

	NAČELNIK GŠSV	
OSEBNI ŠTAB	NAČELNIK OPERATIVNEGA ŠTABA	
SEKTOR ZA KADROVSKE ZADEVE	SEKTOR ZA OBVEŠČEVALNE ZADEVE	SEKTOR ZA OPERATIVNE ZADEVE
SEKTOR ZA LOGISTIKO	SEKTOR ZA STRATEŠKO PLANIRANJE, DOKTRINO IN RAZVOJ	SEKTOR ZA INFORMACIJSKO KOMUNIKACIJSKE ZADEVE

Vir: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojska/organiziranost/index.htm

V strukturalnem smislu jo sestavljajo generalštab, poveljstva in enote ter zavodi. Zavodi so ustanovljeni za logistično oskrbo, vojaško šolstvo in kot vadbeni centri (Predstavitveno gradivo Generalštaba Slovenske vojske, 1998).

V funkcionalnem smislu ločimo glavne sile, sestavljene iz profesionalnih in delno profesionalnih enot in poveljstev, ter pomožne sile sestavljene iz rezervnih enot. Prve se po potrebi domobilizirajo, pomožne pa se mobilizirajo z razvojnimi jedri, lahko pa tudi brez njih (Predstavitveno gradivo Generalštaba Slovenske vojske, 1998).

Najvišji organ poveljevanja v SV je generalštab SV, za katerega je odgovoren načelnik GŠSV. Na operativni ravni so vzpostavljena operativna poveljstva. Operativno poveljstvo poveljuje vsem enotam in poveljstvom SV v coni odgovornosti (Predstavitveno gradivo Generalštaba Slovenske vojske, 1998).

6.2. Temeljni namen SV

Temeljni namen SV je

(http://www.mors.si/mors/slovenska_vojska/organiziranost/index.htm):

- odvracanje vojaških groženj
- vojaška obramba
- izvajanje mednarodnih obrambnih in vojaških ter drugih obveznosti, ki jih je prevzela Republika Slovenija
- sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči
- sodelovanje v operacijah v podporo miru in humanitarnih operacijah

6.3. Naloge SV

Naloge SV so (http://www.mors.si/mors/slovenska_vojska/organiziranost/index.htm):

- zagotavljanje bojne pripravljenosti
- izvajanje vojaškega usposabljanja
- izvajanje vojaške obrambe
- sodelovanje v zaščiti in reševanju
- izvajanje mednarodnih obveznosti

6.4. Struktura SV

6.4.1. Kadrovska sestava in sistem prostovoljnegaopolnjevanja SV

V Republiki Sloveniji v zadnjem času prihaja do pomembnih sprememb oziroma dopolnitev sistema popolnjevanja SV, ki naj bi bile izpeljane do leta 2010. V lanskem letu so bile sprejete potrebne odločitve za opustitev naborniškega sistema popolnjevanja vojske

in prehodu na poklicno vojsko s prostovoljno rezervo. V miru se bo tako opustilo izvajanje posameznih sestavin vojaškega roka.

Trenutno še vedno velja splošna vojaška obveza služenja 7 mesecev, ki pa bo po programu preoblikovanja SV ukinjena že naslednje leto. Nabor se bo prenehal izvajati predvidoma do 31.12.2003, napotitve na služenje vojaškega roka bodo potekale še do 30.06.2004, obvezna služba v rezervni sestavi pa bo ukinjena 31.12.2010 (Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti).

S prenehanjem napotitev na služenje vojaškega roka se bo prenehala izvajati nadomestna civilna služba, s prenehanjem obvezne službe v rezervni sestavi pa se bo prenehalo izvajati tudi 30-dnevno usposabljanje za zaščito in reševanje državljanov, ki jim je priznan ugovor vesti vojaški dolžnosti po odsluženem vojaškem roku.

Po opustitvi služenja vojaškega roka bo možno v miru služiti vojaški rok na podlagi prostovoljne odločitve, mogoče pa bo tudi uveljavljati ugovor vesti vojaški dolžnosti.

Predvideni roki za opustitev izvajanja posameznih sestavin vojaške dolžnosti so zelo kratki in optimistični, saj si primerljive, kakor tudi gospodarsko močnejše države za prehod na poklicno popolnjevanje vojske določajo roke pet in več let.

Z ukinitvijo splošne vojaške obveznosti bo verjetno tako kot v drugih državah, ki so pred kratkim uvedle poklicni sistem, prihajalo do težav z zagotavljanjem zadostnega kadra za popolnitev poklicne vojske. Poleg tega, da se postopoma zmanjšuje moška populacija, poslabšuje zdravstveno stanje naborne populacije, se v zadnjih letih hkrati povečuje tudi število prosilcev za priznanje ugovora vesti.

V letu 2002 ni bilo zdravstveno primernih za vojaško službo skoraj 20 odstotkov obveznikov, blizu 17 odstotkov pa jih je bilo večinoma zaradi slabega zdravja, predčasno odpuščenih. Od leta 1991 do leta 2001, se je število prosilcev za priznanje ugovora vesti povečalo z 240 na kar 3.250, ugodeno pa je bilo od 90 do 93 odstotkov vlog (Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti).

Namesto splošne vojaške obveznosti, kar v mirnodobni sestavi predstavlja približno 5000 vojakov, nov način popolnjevanja za prostovoljno vojaško usposabljanje predvideva od 10 do 25 odstotno udeležbo letnega nabornega kontingenta moških prebivalcev. Program usposabljanja naj bi trajal največ 4 mesece, kandidatom prostovoljcem pa bi omogočil seznanitev s temeljnimi veščinami in znanji oboroženega spopada (Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske).

V primeru povečane nevarnosti napada na državo, neposredne vojne nevarnosti ali ob napadu na državo, se bo v poklicnem sistemu s prostovoljno rezervo v celoti ponovno

obnovila splošna vojaška obveznost (Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske).

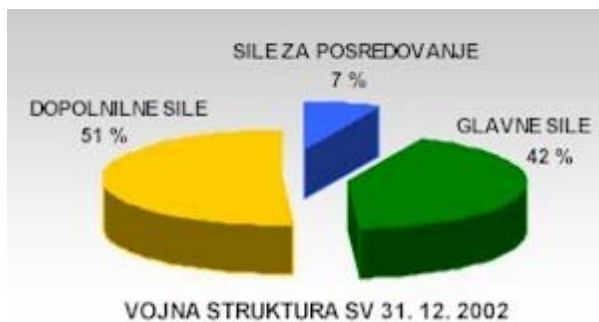
Prehod na poklicno vojsko s prostovoljno rezervo bo povzročil tudi funkcionalno reorganizacijo upravnega dela MORS. Z začetkom letošnjega leta, je stopila v veljavo nova organizacijska struktura, ki predvideva zmanjšanje teritorialnih organizacijskih enot Ministrstva za obrambo ter posodobitev informacijske in komunikacijske podpore za vodenje vojaške evidence. Z naborniškim sistemom se v civilnem delu ministrstva neposredno ali posredno ukvarja približno tretjina zaposlenih, predvsem v upravah za obrambo in izpostavah. Število zaposlenih so zmanjšali za 80 delavcev, kmalu pa nameravajo prerazporediti še nekaj delavcev s področij nabora in napotitev v kadrovske doslej podcenjene dele obrambnega ministrstva, predvsem na področje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Namesto dosedanjih 13 uprav za obrambo in 58 izpostav, od 1.januarja letos deluje 8 uprav za obrambo in 24 izpostav s 34 pisarnami. Z uvedbo poklicne sestave s prostovoljno rezervo, bodo državljani sodelovali le ob vpisu v vojaško evidenco, vse ostale podatke o naboru, vojaški službi, vojaški strokovni usposobljenosti, činih, o povišanju in priznanjih ter nekaterih drugih dejstvih, ki morajo biti državljanom trajno na razpolago, pa bo Ministrstvo za obrambo črpalo iz obstoječih baz podatkov. V letu 2003 tako vojaških obveznikov ne bodo več vpisovali v vojaško evidenco, ampak bodo to storili leta 2004. Na rednem letniku ne bodo več izvajali zdravniških pregledov, nabor pa bodo izvedli le v obsegu, ki bo zagotavljal redne napotitve do junija 2004, približno 1000 nabornikov namesto dosedanjih 15.000 (Poklicna vojska, dopolnjena s pogodbeno rezervo (PROVOJ) - skrajšana predstavitev projekta GŠSV, 2003).

Programi preoblikovanja SV, ki se trenutno že izvajajo predvidevajo tudi izboljševanje statusa kadrov SV, njihovo preusmerjanje v civilni poklic po končani vojaški službi, prilagoditev infrastrukture SV poklicni vojski ter spremembo politike upravljanja vojaškega stanovanjskega sklada. Pospešiti nameravajo modernizacijo SV in jo nadaljevati tudi v prihodnje. V prihodnosti namerava MORS pozitivno vplivati na dvig narodne zavesti med Slovenci, vključiti domovinsko vzgojo v program šolstva in spremeniti večinoma odklonilen odnos mladine do vojske. Ti programi naj bi pripomogli k uspešnejšemu sistemu novačenja in promocije SV med prebivalstvom RS.

6.4.2. Sestava sil glede na namen

Glede na namen se sile Slovenske vojske delijo na sile za posredovanje, glavne sile in dopolnilne sile.

Graf 1a: Sestava sil Slovenske vojske 31. 12. 2002

Vir: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojaska/organiziranost/struktura_sv.htm

Graf 1b: Predvidena sestava sil Slovenske vojske 31. 12. 2003

Vir: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojaska/organiziranost/struktura_sv.htm

Glavne sile in sile za posredovanje so podrejene generalštabu in operativnim poveljstvom, dopolnilne sile pa so podrejene vojaškimi teritorialnim poveljstvom

Temeljni namen oblikovanja sil za posredovanje je zagotovitev pripravljenih sil za zaščito ali podporo nacionalnih interesov v miru in kriznih razmerah v strateškem in regionalnem okolju ter nudenje pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Sile za posredovanje so združene v 1. brigadi SV in so oblikovane tako, da lahko hitro posredujejo in okrepijo enote glavnih sil. V prihodnosti naj bi jih sestavljali do trije bataljoni in spremljajoče enote za bojno in logistično podporo. Polno pripravljenost dosežejo v 30 dneh, do leta 2007 pa naj bi šteje približno 2300 poklicnih pripadnikov. Popolnjujejo jih vojaki po pogodbi za določen čas in rezervni pripadniki po pogodbi za posamezno misijo (Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001).

Glavne sile Slovenske vojske so usposobljene, opremljene in namenjene za bojno delovanje v vseh razmerah in na celotnem državnem ozemlju. Organizirane so v brigade in samostojne bataljone. Obseg mirnodobnega dela brigad bo ob uvedbi poklicne vojske odvisen od popolnitve s stalno sestavo in od števila vojakov na služenju vojaškega roka. V sestavi operativnega poveljstva vojaškega letalstva in zračne obrambe (VLZO) so združene sile letalstva in zračne obrambe ter so pod poveljstvom operativnih poveljstev in

generalštaba. Organizirane so tako, da omogočajo avtonomno delovanje, usposabljanje vojakov na služenju vojaškega roka in izvajanje ukrepov stalne bojne pripravljenosti. Polno pripravljenost za delovanje morajo doseči v največ 90-ih dneh (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije - Struktura Slovenske vojske, 2003).

Dopolnilne ali t.i. pomožne sile so namenjene za bojni nadzor ozemlja, varovanje objektov posebnega pomena za obrambo, protidiverzantsko bojevanje, zagotavljanje premikov, obveščevalno pokrivanje ozemlja, varovanje vojnih ujetnikov in opravljanje določenih nalog logistične oskrbe. Prav tako, pa so dopolnilne sile v primeru potrebe in vojnem času zadolžene za pripravo in usposabljanje kadrov za popolnitev enot SV. Organizirane so v enote moči odreda (bataljona), čete in voda. Polno bojno pripravljenost za delovanje morajo doseči v 180-ih dneh (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije - Struktura Slovenske vojske, 2003).

6.4.3. Sestava po organizacijskem načelu

Poveljstva in enote so glede na način popolnjevanja in stanje mobilizacijske pripravljenosti, v organizacijskem smislu, razdeljeni na tri ešalone: enote poklicne sestave (ešalon A), mirnodobne enote s poklicnim jedrom in vojaškimi obvezniki na služenju vojaškega roka (ešalon B), in enote rezervne sestave (ešalon R). Poveljstva enot R-ešalona imajo v miru samo razvojna jedra. Razen enot ešalona A se vse druge ob mobilizaciji dopolnjujejo z rezervno sestavo (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije - Struktura Slovenske vojske, 2003).

6.4.4. Vojna sestava

Graf 2: Vojna sestava Slovenske vojske – glede na poklicno in rezervno sestavo

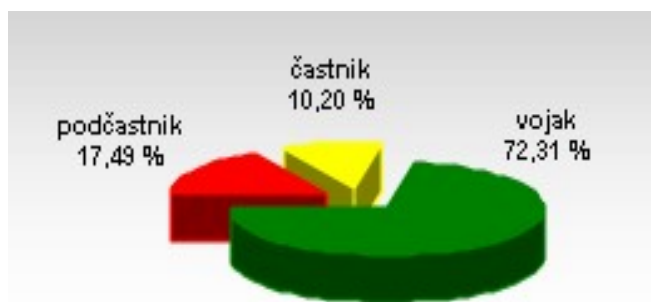

Vir: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojaska/organiziranost/struktura_sv.htm

V začetku leta 2002 je vojna sestava SV štela 47.112 pripadnikov. Od tega je bilo 87,67 % pripadnikov rezervne sestave in 12,33 % pripadnikov poklicne sestave. V sestavi oboroženih sil ima največji delež kopenska vojska z 99 %, vojaško letalstvo in zračna obramba predstavljata 1 % oboroženih sil v SV (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije - Struktura Slovenske vojske, 2003).

V vojni sestavi je 10,20 % častnikov, 17,49 % podčastnikov in 72,31 % vojakov.

Graf 3: Vojna sestava Slovenske vojske – glede na čine

Vir: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojska/organiziranost/struktura_sv.htm

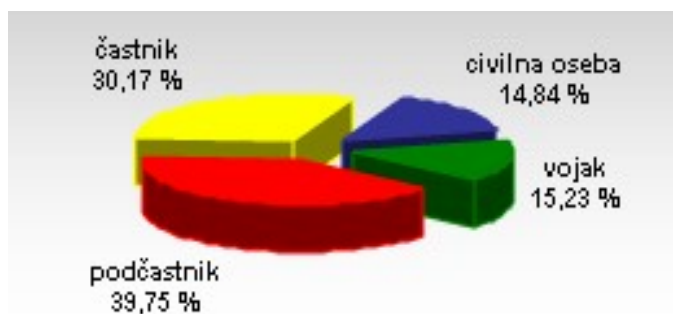
V skladu z načrtovano spremembo o uvedbi nove organiziranosti in strukture stalne sestave, primerljive s članicami severnoatlantskih integracij, je potrebno spremeniti njeno notranjo strukturo in jo prilagoditi zmanjšani vojni sestavi.

Vojna sestava se je od začetka leta 2001 do 1.januarja 2003, zmanjšala s približno 74.000 na 38.752 pripadnikov, do konca preoblikovanja vojske leta 2010 pa se bo vojna sestava zmanjšala na največ 26.000 pripadnikov. V vojno sestavo bo tako razporejenih okoli 1% državljanov. Hkrati z zmanjševanjem vojne sestave SV, bo potekalo povečevanje stalne sestave SV (Slovenska tiskovna agencija : Do poklicne vojske s projektom PROVOJ, 2003).

6.4.5. Stalna oziroma poklicna sestava

V začetku leta 2002 je bilo v Slovenski vojski zaposlenih 5.048 pripadnikov in sicer 695 vojakov (13,76 %), 1.982 podčastnikov (39,27 %), 1.483 častnikov (29,38 %), 762 civilnih oseb (15,1 %) ostalo pa so pripravniki, pristopniki ter osebe na šolanju (2,49%). V sredini leta 2002, pa se je razmerje v poklicni sestavi SV preoblikovalo; 15,23 % vojakov, 39,75 % podčastnikov, 30,17 % častnikov in 14,84 % civilnih oseb (Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti, 2002).

Graf 4: Stalna sestava Slovenske vojske – razmerje glede na čine zaposlenih

Vir: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojska/organiziranost/struktura_sv.htm

Po podatkih MORS je bilo 31. decembra 2002 v SV redno zaposlenih 5621 pripadnikov, od tega kar 768 novo zaposlenih vojakov. Samo v decembru je kadrovska služba pripravila kar 160 predlogov za redno zaposlitev (Slovenska tiskovna agencija - Do poklicne vojske s projektom PROVOJ, 2003).

Zaradi sprememb v načinu popolnjevanja bo potrebno še bolj povečati obseg stalne sestave v SV.

Stalna sestava bo poleg jedra bodočih poklicnih vojakov, ki se bo polnilo s prilivom udeležencev prostovoljnega vojaškega usposabljanja, sestavljena še iz vojaških uslužbencev in civilnih oseb.

Do leta 2004 bo v stalni sestavi potrebno zaposliti okoli 2.100 vojakov, ki bodo nadomestili vojaške obveznike na služenju vojaškega roka. Popolnili bodo približno 1.100 različnih formacijskih dolžnosti pri varovanju objektov, delovanju oborožitvenih sistemov, gardni enoti in podobno.

Leta 1999 je bilo začeto popolnjevanje stalne sestave z dodatno zaposlitvijo v povprečju 300 oseb letno, od tega 270 vojakov in 30 častnikov. V letu 2002 je prišlo do spremembe v številu novozaposlenih, saj je bila potreba za dodatne in nadomestne zaposlitve večja od prvotno načrtovane. Tako sedaj SV v povprečju zaposli približno 600 oseb letno in poizkuša višati razmerje zaposlovanja v prid vojakom (Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti, 2002; Slovenska tiskovna agencija - Do poklicne vojske s projektom PROVOJ).

Sestavni del uvajanja sprememb v popolnjevanju SV bo tudi nova organizacijska struktura, ki bo povzročila razrešitev neskladja na kadrovskega področju, nastala pri kadrovanju stalne sestave v preteklem razvoju SV. Največje probleme predstavljajo preveliko število visokih častnikov, neustrezna starostna struktura ter neskladje med dejansko in zahtevano izobrazbo. Skupno bo treba do vključno leta 2007 razrešiti status za okoli 800 oseb,

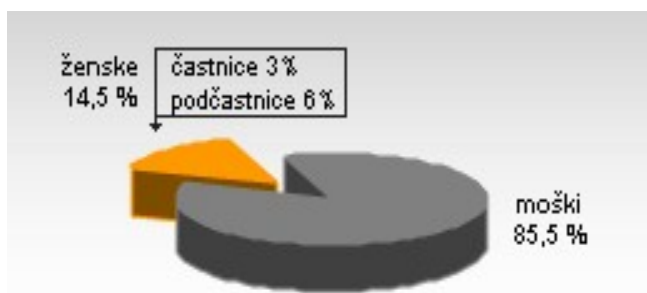
potrebno pa bo izdelati tudi celovit načrt razvoja kadrov in kariernih poti v SV. Poleg povečevanja stalne sestave in popolnjevanja dolžnosti, ki so jih opravljali vojaški obvezniki, bo do leta 2004 potrebno zagotoviti tudi nadomestne zaposlitve, ki se v MORS oziroma v vojski gibljejo od 150 do 200 letno (Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti, 2002).

Cilj MORS-a je, da bi bilo leta 2010 skupno zaposlenih okoli 9100 oseb, od tega v Slovenski vojski 7700 oseb, v drugih delih Ministrstva za obrambo pa 1400 oseb.

6.4.6. Ženske v SV

V poklicni sestavi je bilo lansko leto 14,5 % žensk, od tega okoli 6 % podčastnic in okoli 3 % častnic. Najvišji položaj, ki ga ima ženska v Slovenski vojski je bil leta 2002 polkovniški (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije - Struktura Slovenske vojske, 2003).

Graf 5: Poklicna sestava Slovenske vojske glede na spol

Vir: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojska/organiziranost/struktura_sv.htm

V sedanjem kombiniranem načinu popolnjevanja je bilo v manjši meri omogočeno tudi služenje pripadnic ženskega spola, saj je poklic vojaka v domeni moških. S prehodom na poklicno vojsko s prostovoljno rezervo, se bo število žensk v mirnodobni sestavi predvidoma močno povečalo. Namenjene jim bodo borbene naloge, v največji meri pa bodo opravljale predvsem pomožne.

6.4.7. Rezervna sestava

V začetku leta 2002 je bilo v rezervni sestavi SV približno 3,6 % prebivalstva, konec letošnjega leta, pa le še 1,3 %. Takšen obseg, približno 19.000 rezervistov, naj bi SV ohranjala tudi v prihodnje, naborniške rezerviste, pa bi do leta 2010 v celoti nadomestila s prostovoljnimi. V primeru članstva v NATO in na podlagi dodatnih ocen, bi bilo mogoče v

prihodnosti rezervno sestavo v okviru vojne sestave zmanjšati še za nekaj tisoč pripadnikov (Jani, 2003).

Prostovoljni rezervisti bodo obvezani v rezervni sestavi odslužiti določeno dogovorjeno dobo 5 let, njihovo usposabljanje pa bo potekalo z rednimi letnimi cikli vojaških vaj. Izjemoma bodo lahko vpoklicani na opravljanje vojaške sestave v tujino za največ tri mesece letno, a le v primeru, če pripadniki stalne sestave ne bi mogli izvajati obveznosti RS, prevzetih v mednarodnih organizacijah, oziroma z mednarodnimi pogodbami (Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001).

V letu 2002 se je že začelo pridobivati prve kandidate za služenje v prostovoljni rezervi. Za sodelovanje bo potrebno pripadnikom plačevati pripravljenost in usposabljanje oziroma dajati plačo ob vpoklicu v vojaško službo, kasneje pa bo potrebno pokrivati tudi stroške temeljnega vojaškega usposabljanja v trajanju treh mesecev (Uredba o pogodbenem opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi Slovenske vojske).

Trenutna višina plačila za pripravljenost je odvisna od višine minimalne plače in trenutno znaša 803 tolarje neto na dan. Pogodbenemu pripadniku ne pripada v primeru usposabljanja oziroma opravljanja vojaške službe, zdravljenja nad 30 dni, dela, usposabljanja ali šolanja v tujini nad 30 dni, koriščenja starševskega dopusta in v času odpovednega roka. Plačilo za pripravljenost za morebitni vpoklic je enako za vojake, podčastnike in častnike, plačilo za udeležbo na usposabljanju pa se razlikuje. Pogodbeni častnik bi za usposabljanje na koncu leta 2002 dobil od 3340 do 6681 tolarjev, odvisno od dneva usposabljanja; delovni dan, vikend, prazniki. Navedeno plačilo pripada pogodbenemu pripadniku, če traja dnevna delovna obveznost najmanj 8 ur, sicer se izplačilo obračuna glede na dejansko število ur usposabljanja. (Uredba o pogodbenem opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi Slovenske vojske).

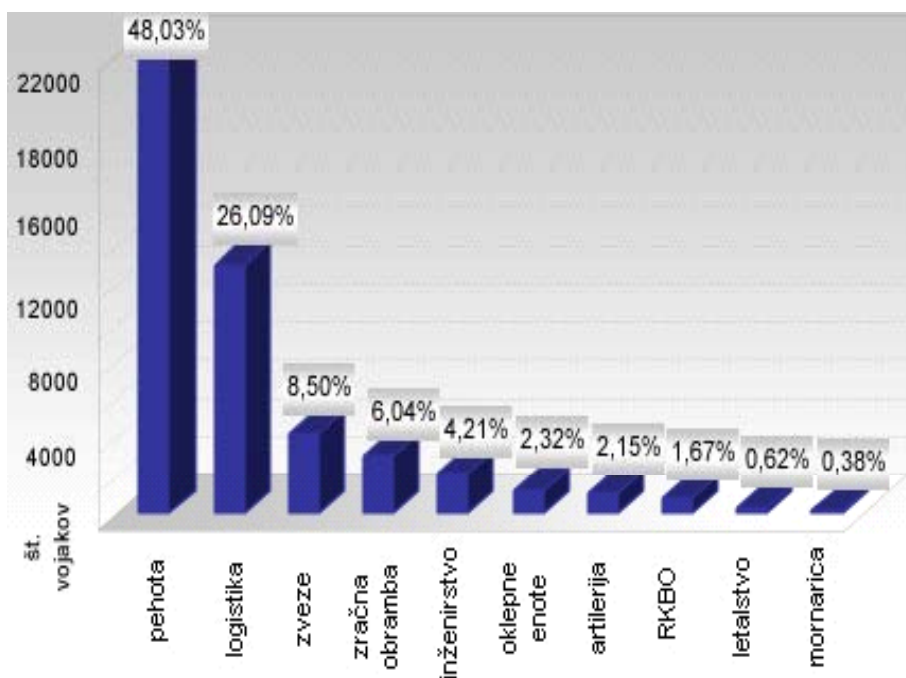
Pridobivanje kandidatov za prostovoljno rezervo, natančneje za gorsko enoto, je bilo opravljeno konec lanskega leta, dobili pa so nekaj več kot 250 vlog. Tudi v letošnjem letu nadaljujejo s sprejemanjem novih vlog, kandidate pa bodo razporedili na prosta mesta. Izbrani kandidati bodo sklenili pogodbo o zaposlitvi za pet let, ki se lahko podaljšuje za enako časovno obdobje, vendar ne dalj kot do 45. leta starosti (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije - Konec razpisa za prostovoljno pogodbeno rezervo za leto 2002, 2003).

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti, ki ga je Državni zbor sprejel 26.9.2002, določa, da se bo nabor prenehal izvajati predvidoma do 31.12.2003. Napotitve na služenje vojaškega roka naj bi se izvajale še do 30.6.2004, obvezna služba v rezervni sestavi pa naj bi bila odpravljena z 31.12.2010 (Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001).

6.4.8. Rodovska sestava

Največji delež imajo glede na rodovsko pripadnost pehotne enote, pri katerih pa je v zadnjih letih najbolj opazno zmanjševanje, na račun okrepitve drugih rodov Slovenske vojske.

Graf 6: Sestava oboroženih sil Slovenske vojske glede na rodovsko pripadnost

Vir: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojaska/organiziranost/struktura_sv.htm

6.5. Obrambni proračun in obrambni izdatki v RS

Zaradi zaupnosti podatkov o obrambnem proračunu in izdatkih države za obrambno, je državljanom zelo težko najti sveže in aktualne podatke. Večina javnosti dostopnih podatkov je zastarela, zelo približna in se razlikuje glede na vire. Programi, ki jih je GŠSV izdelal med letoma 1998 in 2001 so predvidevali manjši odstotek porabe sredstev za vojsko, tako da se ti podatki razlikujejo od trenutnih.

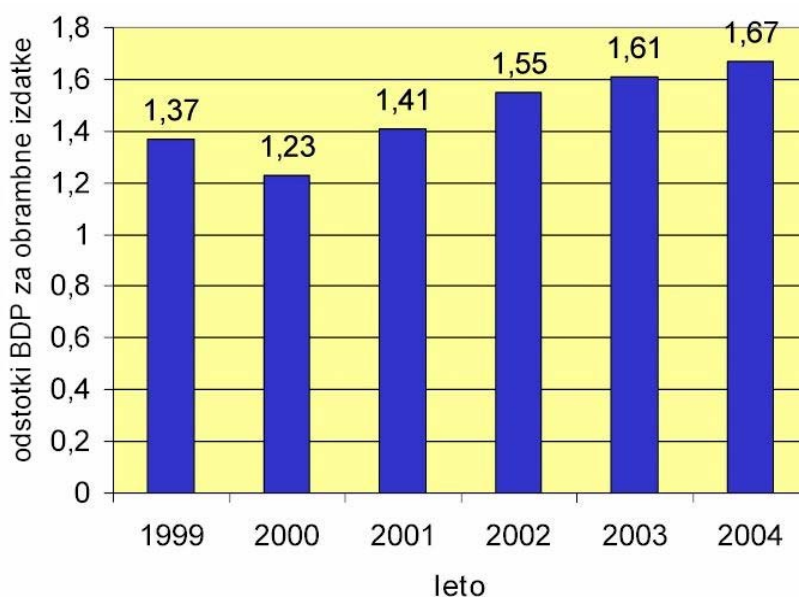
Vlada je na podlagi spremenjenih makroekonomskih kazalcev konec leta 2002 sprejela dopolnjen predloga proračuna za leto 2003 in ocenila proračunski primanjkljaj na 54,6 milijarde tolarjev ali 0,99 odstotka BDP. Po najnovejših ocenah Urada za makroekonomske analize in razvoj, naj bi bil proračunski primanjkljaj za 40 do 60 milijard večji, kar bi konec letošnjega leta predstavljalo skupaj kar 114 milijard veliko proračunsko luknjo. Po načrtih vlade RS naj bi se v letu 2003, v primerjavi z letom 2002, proračun ministrstva za obrambo povečal za približno 9 milijard tolarjev, na nekaj več kot 85 milijard tolarjev. Konec lanskega leta je vlada na osnovi sprejetega memoranduma začela z razpravo o predlogu proračuna za leto 2004. Za Slovenijo bo pomemben zlasti zaradi

dejstva, da bo to prvi “evropski” proračun, verjetno pa bo v njem potrebno še nekaj prerazporeditev, zaradi kopice neznank, ki se bodo pokazale z vstopom v EU (Slovenska tiskovna agencija -Pred počitnicami o proračunu, 2003).

V primerjavi z ostalimi primerljivimi evropskimi državami ima Slovenija dve bistveni razliki in sicer to, da skoraj nima samostojne vojaške tradicije in da v primerjavi z njimi namenja za vojsko manjša denarna sredstva. Države z vojaško tradicijo svoja sredstva namenjajo za vzdrževanje in nekaj modernizacijo, SV pa je leta 1991 začela skoraj z ničle z večinoma že takrat zastarelo opremo JLA. Druga razlika pa je ta, da manjši odstotek BDP za vojsko v drugih bogatejših državah z večjim BDP, pomeni bistveno več denarja.

V letu 2003 naj bi delež sredstev za obrambo znašal 1,61 odstotka BDP, v letu 2004 1,67 odstotka BDP, do leta 2008 pa naj bi narasel na 2,0 odstotka BDP, kar je nekaj več, kot ga imajo pogojno primerljive države. Predvidena povprečna rast obrambnih izdatkov v naslednjih štirih letih bo 0,078 odstotkov BDP na leto, zaradi skorajšnjega vstopa Slovenije v NATO, pa je pričakovati še dodatne finančne injekcije (Poklicna vojska, dopolnjena s pogodbeno rezervo -PROVOJ, 2003).

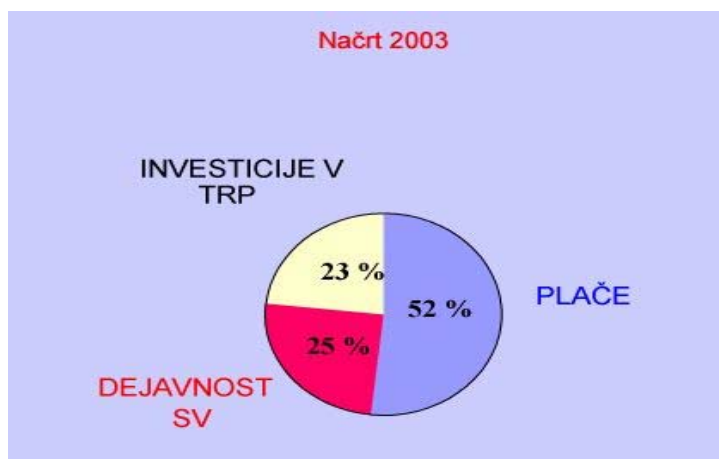
Graf 7: Delež BDP za obrambne izdatke RS od leta 1999 do leta 2004

Vir: <http://www.mors.si/mors/images/tisk/proracun2004.jpg>

V skladu z načrtom prehoda v poklicno vojsko imenovanim PROVOJ, v letu 2003 nameravajo v SV za plače zaposlencev porabiti približno 44,2 milijarde tolarjev (52% razpoložljivih sredstev), približno 21,25 milijarde tolarjev (25%) naj bi šlo za dejavnosti SV in približno 19,55 milijarde tolarjev (23%) za investicije v temeljne razvojne programe.

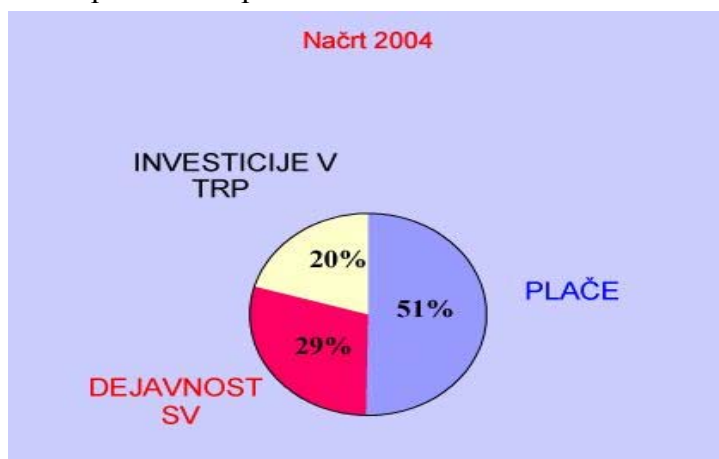
Graf 8: Načrt predvidene porabe sredstev za leto 2003

Vir: <http://www.mors.si/mors/images/tisk/trp1.jpg>

Po predvidevanjih naj bi leta 2004 za plače namenili nekaj manj razpoložljivih sredstev (51%), za dejavnosti 4 odstotke več kot v predhodnem letu (29%), za investicije v temeljne razvojne programe pa naj bi namenili 20 odstotkov razpoložljivih sredstev.

Graf 9: Načrt predvidene porabe sredstev za leto 2004

Vir: <http://www.mors.si/mors/images/tisk/trp2.jpg>

Program PROVOJ sodi med dolgoročne načrte SV in naj bi bil v celoti izpeljan do leta 2010, bistvene spremembe v SV pa je pričakovati v naslednjih dveh letih, ko bo izpeljan prehod iz naborniškega obveznega načina popolnjevanja v popolnjevanje s poklicno vojsko dopolnjeno s prostovoljno rezervo.

Največjo razliko med poklicnim in naborniškim sistemom popolnjevanja vojske predstavljajo stroški plač poklicnih vojakov in nabornikov. Vlada je za prehod na poklicno vojsko že zagotovila dodatna sredstva; za proračunsko leto 2003 je predvidenih 5 milijard tolarjev dodatnih sredstev, za leto 2004 pa še dodatnih 8 milijard, od tega 3 milijarde tolarjev samo za plače novih poklicnih vojakov (Praprotnik; 2003, str. 12-13).

Drugo pomembno razliko pa predstavlja količina in kvaliteta nakupov opreme in orožja. Z zmanjšanjem obsega pripadnikov oboroženih sil, bi bilo za tekoče posodabljanje SV potrebno nameniti manj denarnih sredstev. Večina sodobnega orožja in opreme zastari v 5 do 10 letih, kar bi se pri vsakokratni modernizaciji manjše vojske močno poznalo. Za poklicne vojake bi bilo potrebno tudi manj dragega izobraževanja, saj bi v primeru modernizacije že imeli izkušnje s podobnimi starejšimi oborožitvenimi sistemi.

V letu 2004 predvidoma ne bo več potrebno zagotavljati sredstev za izvajanje nabora, vojaškega roka in nadomestne civilne službe. V proračunu za leto 2004 bo to predstavljalo zmanjšanje za približno 2,4 do 2,6 milijarde tolarjev. Z uvedbo poklicne vojske se bodo zmanjšali tudi oportunitetni stroški, ki nastajajo kot posledica odsotnosti nabornikov v ekonomskem procesu družbe, povečali pa se bodo stroški za plače zaposlencev, ki se bodo prostovoljno zaposlili v poklicni vojski (Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti, 2002).

Zaradi zmanjševanja števila zaposlencev in nabornikov v MORS, so že v letu 2002 pričeli s pospešeno delno odprodajo nepremičnin skladno z Uredbo o pridobivanju, razpolaganju in upravljanju s stvarnim premoženjem države in občin (Ur. l. RS, št. 12/03). Na javnih dražbah in na podlagi javnih ponudb so pričeli s prodajo presežnih stavb, zemljišč in stanovanj. V skladu s postavljenimi cilji o prihodnjem obsegu poklicnih vojakov, nameravajo to tudi nadaljevati v predvidenem obsegu (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije: Sporočila za javnost – Delna odprodaja nepremičnin, 2003).

Za promocijo SV med civilnim prebivalstvom in za pridobitev novih kadrov, nameravajo v letošnjem letu z intenzivnim oglaševanjem v različnih medijih, porabiti približno 140 milijonov tolarjev. Po vzoru vojsk tujih držav, ki že imajo izkušnje s pridobivanjem kadrov, nameravajo vključiti neposredno in posredno promocijo. Oblikovati želijo dolgoročno podobo SV in njenih pripadnikov, ciljna skupina pa so predvsem moški med 18 in 45 letom. Uporabiti nameravajo močno oglaševanje ter odnose z javnostmi in publiciteto. V bližnji prihodnosti tako lahko pričakujemo posredno promocijo v obliki spletnih strani s promocijskim gradivom, spotov na televiziji, časopisnega oglaševanja, plakatov, brezplačnih telefonov in nastopov znanih osebnosti, pripadnikov SV. Neposredna promocija pa bo zajemala dneve odprtih vrat, poletna taborjenja, sodelovanje SV na pomembnih slavnostnih in kulturnih prireditvah, pomoč v primerih nesreč in družbenih akcij in predstavljanjem vojaškega poklica (Ur.L. RS, 97/01).

Zaradi standardizacije vojaških sistemov in zaradi zastarelosti vojaške opreme SV, bo potrebno v naslednjih nekaj letih veliko investirati v modernizacijo SV, za katero bo finančna sredstva do leta 2007 zagotavljal Zakon o temeljnih razvojnih programih. Z namenom, da bi v MORS izboljšali proces odločanja modernizacije opreme in oborožitve

SV, je bila oblikovana delovna skupina, ki mora proces odločanja pregledati in predlagati potrebne spremembe (Ur.L. RS, 97/01).

V naslednjih nekaj letih je potrebno dokončati že začete programe, kot so opremljanje sil za posredovanje, dopolnitev sistema poveljevanja in kontrole, logistike in zračne obrambe. Do začetka leta 2008, bo tako potrebno zagotoviti dodatna sredstva v skupni višini 65 milijard tolarjev. Približno 29,5 milijarde tolarjev naj bi bilo potrebnih za oblikovanje in opremljanje sil za posredovanje, 8 milijard za dopolnjevanje sistema poveljevanja in kontrole, 20 milijard za program dopolnjevanja logistike in 7,5 milijarde za sistem zračne obrambe. (Ur.L. RS, 97/01)

Večji projekti modernizacije v zadnjih letih so vključevali vozila za potrebe logistike, večnamenske helikopterje, lahka oklepna vozila in komunikacijsko opremo. Leta 2001 so dali 10. bataljonu v uporabo 12 lahkih oklepnih vozil Valuk, poleg tega pa sklenili pogodbo za dodatnih 10 vozil. Nakup 30 lahkih oklepnih izvidniških vozil Humvee je stal nekaj manj kot 9 milijonov evrov, dobavljenih pa jih je bilo že 12. Istega leta je bilo v uporabo SV predanih 32 moderniziranih tankov M-55S, na katerih je bila opravljena modernizacija in uvedba kalibra po pravilih Nata. Skupna vrednost posodobitve tankov je znašala 8.046 milijonov tolarjev. Poleg tega so v letu 2001 nakupili še opto-elektronska sredstva za modernizacijo tankov M-84, lansirni most, motorna vozila za potrebe logistike. Konec leta 2001 je SV v operativno uporabo uvedla radarje kratkega dosega ter dodatno število lanserjev protiletalskih raket kratkega dosega. Od oktobra 2001 je v operativni uporabi raketni sistem kratkega dosega ROLAND, ki je bistveno okrepil zračno obrambo SV. Nakup rabljene baterije, najem dela opreme za 15 let in vzdrževanje sistema ter usposabljanje, bo MORS v naslednjih 15 letih stalo 40,9 milijona evrov. Na področju letalstva so v operativno uporabo uvedli nadgrajena letala PC-9M in helikopterje Bell-412, nadgrajene z oborožitvijo in sistemi za samoobrambo. Iz projekta nabave štirih srednje velikih transportnih helikopterjev, bosta dva dobavljena v letu 2003. Sklenjena pogodba za dobavo dveh helikopterjev s pripadajočo opremo je znašala 27 milijonov evrov. Po projektu Bojovník 21. stoletja so v letu 2001 nabavili osebno in RKB-opremo. Kupili so 30.000 zaščitnih mask po ceni 4,8 milijona evrov in formacijske polavtomatske pištole 9 mm. Za nakup 5000 pištol s potrebnim strelivom za pehotno orožje je bilo namenjeno 1,7 milijona evrov. V letu 2002 so nabavili tudi večje število ročnih radijskih naprav, GPS, zaščitnih jopičev in druge osebne opreme. Sistem je brez DDV stal 13,2 milijona evrov (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije - Letno poročilo 2001, 2003; Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije - Povzetek 2. in 3. poglavja letnega programa RS za izvajanje akcijskega načrta za članstvo v Natu, 2003).

V opremljanje SV z vojaško opremo in oborožitvijo se bo v skladu s svojimi tehnološkimi in ustreznimi programi vključila tudi domača obrambna industrija, praviloma pod konkurenčnimi pogoji. To bo pripomoglo slovenskemu gospodarstvu in nadaljnemu razvoju podjetij, ki bodo sodelovala pri izdelavi opreme. Z vključevanjem domače

obrambne industrije bo zagotovljeno tudi učinkovitejše vzdrževanje sredstev vojaške opreme in oborožitve, kot tudi povratne informacije vojakov o primernosti in možnih praktičnih izboljšavah za proizvajalce (Ur.L. RS, 97/01).

6.6. Preoblikovanje SV

Temeljno vodilo pri uresničevanju razvojnih ciljev bo preusmeritev od količine h kakovosti. Glavni cilj preoblikovanja SV je vzpostaviti po obsegu majhne, po opremljenosti in oborožitvi sodobne in učinkovite, visokostrokovne, pretežno poklicne vojske (Grizold, 1999, str. 101-139).

Poleg že omenjenih programov povečevanja sil za posredovanje, dopolnitve sistema poveljevanja in kontrole, logistike in zračne obrambe, je potrebno bolje razviti tudi glavne in dopolnilne sile ter jih ustrezno opremiti. Nadaljevati in zaključiti je potrebno opremljanje s ključnimi bojnimi sistemi, ki so se začeli uvajati s temeljnimi razvojnimi programi in izboljšati splošno pripravljenost vojske. V skladu s projektom Bojevnik 21. stoletja je potrebno izboljšati opremljenost posameznika in vojaških enot. S prehodom na poklicno vojsko namerava SV tudi okrepiti sodelovanje s civilnim okoljem in povečati odprtost vojaškega sistema (Ur.L. RS, 97/01).

Vojaška infrastruktura se mora prilagoditi obsegu in strukturi SV, kvalitetnejšemu izobraževanju in usposabljanju vseh pripadnikov SV. Spremeniti je treba razmerje med vojaki in častniki ter uvajati dopolnitve pri popolnjevanju in karieri vojaškega osebja. Krepitev je potrebno mirnodobni del vojske za delovanje v miru in kriznih razmerah, v širšem strateškem, oziroma regionalnem okolju. Predvsem pa z razpoložljivimi finančnimi sredstvi uskladiti in oblikovati enote glede na spremenjeno ogroženost in dejanske kadrovske in materialne zmožnosti. Vzpostaviti je treba enostaven prehod iz mirnodobne v vojno organiziranost.

6.7. Slovenija in zveza NATO

V zadnjem času je potekalo veliko polemik o smiselnosti vključevanja v vojaške integracije kot je NATO. Zaradi zelo dvomljivega in enostranskega posega v Iraku, se je podpora NATU, na katerega imajo močan vpliv ZDA, pričela počasi zmanjševati. Nasprotniki priključitve, so poizkušali dodobra izkoristiti nastale razmere in so pričeli v javnosti posredno in neposredno povezovati ZDA in zvezo NATO, niso pa namignili, da so v tej Severnoatlantski zvezi tudi največji nasprotniki vojne v Iraku, t.i. "Stara Evropa" na čelu s Francijo in Nemčijo. Na javnih razpravah so se pogostokrat pojavljala vprašanja o višini stroškov, ki jih bo imela Slovenija z vključitvijo v zvezo NATO ali pa v primeru, da bi ostala nevtralna.

Sprememba sistema popolnjevanja SV bo vsekakor imela na stroškovnem področju veliko večji vpliv kot pa vstop Slovenije v zvezo NATO, saj bo največji delež povečanja sredstev za obrambne namene, predstavljala sprememba v poklicni način popolnjevanja oboroženih sil. To je povezano predvsem z desetletnimi prizadevanji in prilagajanjem Slovenije vojaškim standardom visokorazvitih evropskih držav. Pomembno je, da omenim, da so bili skoraj vsi sprejeti programi SV, pripravljene s predpostavko o vključitvi Slovenije v zvezo NATO. Če se volilci na referendumu 23. marca 2003, ne bi odločili za vstop, bi to pomenilo bistven preobrat v nalogah in trud slovenske vlade v zadnjih letih bi bil odveč. Ponovno bi se moralo uvesti obvezno služenje vojaškega roka, močno pa bi se morale povečati tudi investicije v vojaško opremo in celotne sisteme, predvsem v sistem zračne obrambe.

Stroški zaradi vstopa v NATO, bodo tako za RS zelo majhni. Neposreden strošek vstopa v NATO naj bi bil le neke vrste članarina, ki je v veliki meri odvisna od pogajanj RS, po prvih izračunih MORS, pa naj bi znašala od 0,2 do 0,5 odstotka obrambnega proračuna. Stroške bo terjala tudi administrativni del zaposlencev RS v Bruslju in drugih poveljstvih NATO, poleg tega, pa bo nekaj stroškov potrebnih tudi za okrepitev mednarodnega sodelovanja. Vstop v zvezo NATO nam bo omogočil hitrejšo in lažjo modernizacijo SV in bo tudi v veliko pomoč pri posodabljanju organizacijske strukture SV (Mekina, 2002, str. 30-32).

V primeru, če se Slovenija na referendumu ne bi izrekla za zvezo NATO in bi ostala oboroženo nevtralna, bi bila po mnenju strokovnjakov ta odločitev bistveno dražja. Kot primer držav s takim sistemom, lahko vzamemo dve skandinavski državi, Švedsko in Finsko. Lahko ugotovimo, da imata obe oboroženo nevtralni državi različno višino obrambnega proračuna, Švedska nekaj čez 2 odstotka BDP, Finska pa le okoli 1,3 odstotka BDP. Švedska bi tako izpolnjevala pogoje, ki jih postavlja NATO, da naj bi države članice za obrambno namenile vsaj 2 odstotka BDP, medtem ko bi Finska morala ta odstotek dvigniti. Ker imajo Švedi zelo dobro razvito vojaško industrijo in dobro organiziran vojaški sistem, jim vključevanje v zvezo NATO ne predstavlja nobene prioritete. V nasprotju s Švedsko, Finska v zadnjem času razmišlja o vstopu v zvezo NATO, vendar še ni naredila nobenega večjega koraka. Bistvena razlika, ki loči obe državi od Slovenije, je velikost njunega obrambnega proračuna; za leto 2003 ima Švedska obrambni proračun približno 4,8414 milijona eurov, Finska pa približno 1,952 milijona eurov. Obe državi sta tudi bistveno bolj bogati, zato Finskih 1,3 odstotka BDP pomeni bistveno več kot v našem primeru, 2 odstotka. Če bi Slovenija sprejela sistem oborožene nevtralnosti, bi po hitrih izračunih morala za obrambo namenjati od 3 do 4 odstotka BDP. Ustaviti bi morala zmanjševanje vojaške infrastrukture in jo celo povečati, izboljšati bi morala logistično podporo v mednarodnih operacijah, postaviti celovitejši sistem izobraževanja in usposabljanj, bolj spodbujati razvoj domače industrije, itd. Tako povečanje finančnih sredstev in izvedbo tako velikega števila programov sočasno in v zelo kratkem času, bi bilo

za naše razmere in državo v kakršni si želimo živeti, mnogo preveč (Mekina, 2002, str. 30-32; Ries, 2003; Fact sheet on the Swedish Government's Budget Bill for 2003, 2003).

7. NEPOSREDNA PRIMERJAVA POKLICNE IN NABORNIŠKE VOJSKE

Slovenija se je odločila za prehod na poklicni in prostovoljni način popolnjevanja vojske, ki naj bi bil zaključen do sredine leta 2004. Na hitrost prehoda so vplivali predvsem nestabilna situacija v svetu, spremenjeni viri ogrožanja, prepričanje javnosti in bistveno slabši odnos do obveznega služenja vojaškega roka ter večja možnost optimalnega zagotavljanja nacionalne varnosti v okviru sistema kolektivne obrambe. Kljub temu, da odločitev ni bila pogojena z zahtevo NATO o profesionalizaciji, je vodstvo SV v sodelovanju s strokovnjaki iz obrambnega področja, prišlo do sklepa o nujnosti takšnega dejanja.

Eden od elementov presoje je, koliko denarja lahko država trenutno nameni za vojsko in koliko je pripravljena nameniti v prihodnosti. Od načina popolnjevanja je odvisna predvsem količina denarja namenjena za plače redno zaposlenih, za njihovo urjenje in izobraževanje, socialne transferje, stroške vzdrževanja in modernizacije, itd. Strokovnjaki si niso enotnega mnenja, kateri od obeh načinov popolnjevanja je cenejši, obvezniški ali poklicni, kakor tudi ne, kateri je za državo kot je Slovenija primernejši.

Poklicno in obvezniško vojsko lahko primerjamo z več vidikov.

7.1. Glede na obseg oboroženih sil

Najvidnejša posledica uvedbe poklicnega sistema je spremenjen obseg oboroženih sil. Skupen obseg oboroženih sil se s prehodom iz obvezniškega na poklicno popolnjevanje močno zmanjša. Z zmanjšanjem obsega oboroženih sil, pa posledično pride tudi do zmanjšanja administracije, logistike in pomožnih služb, kar povzroči precejšnje znižanje operativnih stroškov. Obvezniški sistem temelji predvsem na množičnosti uporabe človeških in materialnih virov, poklicni pa na kvaliteti teh virov.

Tako zmanjšanje obsega oboroženih sil, bi lahko imelo v določeni situaciji tudi negativne posledice, predvsem v primeru zunanje agresije na državo. Zmanjšana vojna sestava, ki naj bi v končni fazi profesionalizacije v Sloveniji štela približno 26.000 pripadnikov, je v primerjavi z vojno sestavo obvezniške vojske, ki pri nas trenutno šteje nekaj manj kot 40.000 pripadnikov, skoraj polovico manjša. V primeru vojaškega napada na državo, bi to lahko pomenilo tudi številčno slabost. Poklicna vojska bi delovala po višjih standardih kot obvezniška in bi v takem primeru pomenila zadostno razvojno jedro, da bi se v primeru potrebe že v nekaj mesecih lahko razvile sile za gverilsko bojevanje. Zmanjšanje vojne

sestave bi se lahko nadomestilo tudi z načrtnim usposabljanjem močne in sodobne rezerve ter dobrim sodelovanjem s policijskimi silami.

7.2. Glede na vire ogrožanja

Trenutno Slovenija kot samostojna in neodvisna država ni neposredno vojaško ogrožena. V širšem varnostnem okolju, ki postaja vedno manj stabilno, se v zadnjih nekaj letih pojavlja vedno več ogrožanja na vseh ravneh, od individualne pa vse do globalne. Naraščajo predvsem nevojaški viri ogrožanja varnosti kot so mednarodni terorizem, organizirani kriminal, množične ilegalne migracije, etnični konflikti itd.

Nove naloge oboroženih sil zahtevajo kvalitetne, dobro izurjene, manjše, prilagodljive, učinkovite in hitro mobilne enote, ki lahko opravljajo vojaške, kot tudi nekatere civilne dejavnosti. Za zagotovitev navedenih dejavnosti so primernejše poklicne oborožene sile, ki so v večji meri in na boljši način sposobne obvladati sodobne vire ogrožanja.

7.3. Glede na naloge

Poglavitne in prednostne naloge sodobnih vojsk, kakor tudi SV, so predvsem izvajanje vojaške obrambe pred morebitnim napadom, izvajanje mednarodnih obveznosti in sodelovanje v zaščiti in reševanju.

Za obrambo države pred vojaškim napadom so primerne tako poklicne, kot tudi obvezniške vojske. Prednost poklicnih sil je, da so bolj opremljene in vzdrževane, obvezniških pa številčnost pripadnikov. Oba tipa vojsk lahko ob načrtnem in uspešnem usposabljanju rezerve, dosežeta mobilizacijo rezervnih sil in se odzoveta na nastalo situacijo. Poklicna vojska ima pred obvezniško prednost v tem, da je usposabljanje prostovoljne rezerve bolj temeljito in so njeni pripadniki v stalnem stiku s sodobnim orožjem in opremo, rezerva obvezniških sil pa je večja po obsegu in slabše oborožena. V zadnjem času, ko obstaja velika grožnja mednarodnega terorizma, so poklicne vojske primernejše predvsem zaradi boljše odzivnosti in učinkovitosti.

Izvajanje mednarodnih obveznosti v največji meri obsega sodelovanje v mirovniških operacijah, tako v bližnjih, kot tudi v oddaljenih delih sveta. Zaradi vse večje prepletenosti in povezanosti držav pod vplivom globalizacije, je vpliv oboroženih spopadov in nestabilnosti posameznih območij, čutiti na vseh celinah. Za izvajanje nalog mednarodnega sodelovanja v mirovniških operacijah so bolj primerne poklicne oborožene sile, predvsem zaradi učinkovitosti, usklajenosti s podobnimi zavezniškimi enotami in odnosa javnosti. Na krizna območja bi sicer lahko poslali tudi rezerviste, ki pa bi bili predvsem sanitejci ali inženirci in ne bi sodelovali v vojaških operacijah.

Zaradi slabega ravnanja z okoljem in vedno večje naseljenosti našega planeta, smo se prisiljeni soočati z vedno večjim številom nesreč, naravnih kot tudi antropogenih. Med naravne nesreče uvrščamo potrese, poplave, zemeljske in snežne plazove, nalezljive bolezni večjih razsežnosti in druge nesreče, katerih povzročitelji so naravne sile. Antropogene nesreče pa povzroča človek s svojo dejavnostjo. V to skupino nesreč sodijo ekološke, industrijske in jedrske nesreče, nesreče v prometu, požari, itd. Za omejevanje in odpravljanje vseh vrst nesreč je pomembno hitro načrtovanje in izvajanje ukrepov. Pomembno je tudi dobro mednarodno sodelovanje. V takih in podobnih situacijah je primernejša in uspešnejša poklicna vojska z boljšo opremo in usposobljenostjo za delovanje v kritičnih razmerah.

7.4. Glede na stroške

Strokovnjaki na področju obramboslovja, glede stroškov poklicne in obvezniške vojske, nimajo enotnega mnenja, saj imata oba tipa poplnevanja vojsk množico različnih spremenljivk, ki jih je potrebno denarno ovrednotiti.

Poklicne vojske so praviloma manjše ter bolj kakovostne, več denarja se porabi za kakovost, medtem ko so obvezniške vojske večje in slabše opremljene, več denarja se porabi za količino. Če bi država želela imeti dobro opremljeno obvezniško vojsko, bi to bilo z zmernimi finančnimi sredstvi mogoče le kratkoročno, saj bi visoki operativni stroški in stroški vzdrževanja, kmalu upočasnili tempo modernizacije in opremljanja sil.

Stroškovna razlika med obema tipoma vojska je tudi v velikosti pomožnega aparata. Poklicna vojska zaradi svoje majhnosti ne potrebuje tako obsežne administracije in logistike, ne usposablja nabornikov, nima tako obsežne rezerve, itd. Višje stroške v poklicni vojski pa povzroča predvsem usposabljanje in tekoče izobraževanje njenih pripadnikov, ki morajo vseskozi slediti trendom razvitih vojsk. Negativen vpliv na ekonomijo države, ki ga lahko opredelimo kot oportuniteten strošek, predstavljajo vojaški naborniki na obveznem služenju vojaškega roka, ki z odsotnostjo na delovnem mestu v civilni ekonomiji, predstavljajo za državo izgubo prihodka. Oportunitetni strošek torej predstavlja neke vrste davek v naravi, saj so državljani za obvezno vojaško službo plačani manj, kot bi bili v skladu s tržnim pristopom.

Če primerjamo obvezniške in poklicne vojske glede nastanitve, vidimo, da imajo vojaki v obvezniških vojskah nižji standard in da jih večina spi v skupnih sobah, medtem, ko imajo poklicni vojaki v razvitih vojskah bolj urejene pogoje bivanja. V Sloveniji s problemom nastanitve poklicnih vojakov, ne bi imeli veliko težav, saj ima SV v lasti kar nekaj primernih in še neprodanih bivalnih objektov.

Za ugotavljanje stroškov obeh načinov popolnnevanja, bi bila potrebna večja količina in natančnost dostopnih podatkov v primerljivih državah. Groba ocena stroškov v

prostovoljnem in obvezniškem načinu popolnjevanja, nam ne prikaže bistvenih razlik v stroških.

7.5. Glede na javnost in demografske trende

Poklicna vojska je primerna predvsem zato, ker v precejšnji meri odpravlja skoraj vse vojaške probleme v zvezi z ugovorom vesti in javnim mnenjem. V zadnjem času se v Sloveniji pojavljajo predvsem tri smernice, ki nakazujejo smiselnost prehoda na poklicno vojsko. Nadaljujejo se neugodni demografski trendi zmanjševanja rojstev, narašča število zdravstveno nesposobnih obveznikov in hkrati nadproporcionalno narašča uporaba instituta ugovora vesti med mladimi in izobraženimi vojaškimi obvezniki.

Pomembna razlika med poklicno in obvezniško vojsko je tudi ta, da so v poklicnih vojskah lahko zaposleni pripadniki moškega in ženskega spola. Z zaposlovanjem žensk, bi tako v poklicni vojski obšli tudi probleme z nezadostnim prilivom kandidatov za prostovoljno služenje vojaškega roka.

Pojavlja se vprašanje, kakšne kandidate in koliko naj bi jih prostovoljno zaposlili v poklicni vojski. Slovenija ima zaradi brezposelnosti in prenapolnjenega trga delovne sile dokaj velik bazen kandidatov za redno zaposlitev. K velikemu številu kandidatov z dna družbene in socialne lestvice pa prispevajo tudi finančne in socialne ugodnosti. Problem za zaposlovanje majhnega števila kandidatov je predvsem v strogih kriterijih, ki jih predpisuje SV.

Za uvedbo poklicne vojske s prostovoljno rezervo se je opredelila večina organizacij za zaščito človekovih pravic, narašča pa tudi podpora javnosti. V večini držav je zaznati trende, da se za obvezniško ali prostovoljno služenje vojaškega roka, odloča predvsem mlajša populacija brez zaposlitve in višje ali visoke izobrazbe. Poklicna vojska ima podporo javnega mnenja tudi zaradi dejstva, da poklicni vojaki prostovoljno sprejmejo tveganje, medtem, ko so obvezniki prisiljeni sprejeti to tveganje, ki je v skrajnem primeru tudi smrt.

7.6. Glede na usposobljenost

Dejstvo je, da morajo sodobne vojske zaradi hitrega tehničnega napredka na področju vojaškega orožja in opreme, sproti slediti novostim. Oborožitveni sistemi postajajo vse bolj zahtevni in terjajo za učinkovito uporabo celega človeka z veliko praktičnega znanja. Pripadniki poklicne vojske, kjer je služenje vojaškega roka pogodbeno določeno za daljše časovno obdobje, imajo prednost, da se lahko za ravnanje s sodobnimi sistemi izurijo bolje kot naborniki. Vojaki profesionalci se tudi bolj specializirajo za posamezne konkretne naloge, se sčasoma lažje prilagodijo tehnološko-tehničnim kompleksnim oborožitvenim sistemom in so nasplošno veliko bolje motivirani ter usposobljeni.

8. ZAKLJUČEK

Popoln prehod na poklicno vojsko s prostovoljno rezervo, naj bi bil v Sloveniji, po načrtih slovenske vlade, zaključen do leta 2010.

Poklicna vojska je za Slovenijo smiselna:

- v sistemu kolektivne obrambe pride do racionalnejše porazdelitve nalog
- zaradi sprememb varnostnopolitičnih okoliščin v Evropi
- ohranja se le najboljše enote
- večina razvitih držav uvaja ali pa je že uvedla poklicno vojsko in bi to povečalo kohezivnost
- razvije se racionalnejša infrastruktura vojaškega aparata
- zmanjša se število pripadnikov oboroženih sil
- poveča se strokovna usposobljenost pripadnikov, njihova mobilnost, odzivnost in fleksibilnost
- vojsko služijo ljudje z večjim veseljem in brez podzavestne prisile, saj so se prostovoljno odločili za takšno obliko služenja domovini
- ne pride do bistvenega povečanja stroškov napram obvezniški vojski
- pri zaposlitvi v poklicni vojski ne prihaja do tako očitne diskriminacije spolov
- poklicna vojska zaposluje tudi starejše pripadnike in ne samo mladostnike.

9. LITERATURA:

1. Bebler Anton : Slovenia's territorial defense. International defense review, 26/1 (1993), str. 65-67.
2. Black Ian : Europe's dreams of muscle dashed. The Guardian Unlimited Network. [URL: <http://www.guardian.co.uk/Print/0,3858,4562708,00.html>], 21. marec 2003.
3. Djikic Ivica : Promjene u Hrvatskoj vojsci. [URL: <http://www.aimpress.org/dyn/pubs/archive/data/200201/20116-004-pubs-zag.htm>], 6. marec 2003.
4. Grizold Anton : Obrambni sistem Republike Slovenije. 1. izdaja, 1. natis. Ljubljana : Ministrstvo za notranje zadeve, Visoka policijsko-varnostna šola, 1999. 171 str.
5. Grizold Anton, Ferfila Bogomil : Varnostne politike velesil. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 2000. 467 str.
6. Grmek Meta : Organiziranje vojaškega služenja po svetu. Revija Slovenska vojska, Ljubljana, 7 (2001), str. 6.
7. International Institute for Strategic Studies : The military balance: 2002/2003. Oxford : Oxford University Press, 2002. 320 str.

8. Jani Danijel : Profesionalizacija Slovenske vojske, Študentski utrip, April 2002. [URL: <http://www.utrip.net/arhiv/html/apr02/2.htm>], 21.marec 2003.
9. Janša Janez : Premiki: nastajanje in obramba slovenske države 1988-1992. Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. 363 str.
10. Kanduti Anton : Organiziranost slovenske vojske. Diplomaska naloga, Visoka upravna šola, Ljubljana, 2001. 54 str.
11. King Anthony : A Farewell to Arms: The Marginalization of Europe in International Security Affairs. [URL: http://www.wcjournal.org/farewell_to_arms.htm], 21.marec 2003.
12. Knific Boris : Najprej profesionalna, zatem še prostovoljska sestava. Revija Obramba, Ljubljana, 8 (2002), str. 24-25.
13. Knific Boris : Profesionalizacija vojske... vsekakor, toda kako hitro?. Revija Obramba, Ljubljana, 3 (2002), str. 6-9.
14. Kobal Viljem : Razvoj usposabljanja vojaških obveznikov v Sloveniji. Diplomaska naloga, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 1997. 78 str.
15. Mekina Igor : Lažna dilema. Mladina, Ljubljana, 18 (2002), str. 30-32.
16. Nanut Karlo : Vojaške izkušnje – vredne zavidanja. Revija Slovenska vojska, Ljubljana, 9 (2001), praznična številka, str. 4-5.
17. NATO 21.stoletja. Revija Obramba, posebna izdaja, julij 2001, 70 str.
18. Norton-Taylor Richard : Armed forces hail biggest cash boost since cold war. The Guardian Unlimited Network. [URL: <http://politics.guardian.co.uk/economics/story/0,11268,756097,00.html>], 21. marec 2003.
19. Praprotnik Rok : Naborniki še nekaj let. Delo, Sobotna priloga, Ljubljana, 19.aprila 2003, str. 12-13.
20. Ries Tomas : Finland and NATO. [URL: http://www.mil.fi/tiedotus/julkaisut/finland_and_nato/chapter_6.html], 21. marec 2003.
21. Švajncer Janez : Naša prva vojska : 80 let slovenske vojske 1918-1919. Revija Obramba, Ljubljana, 12 (1998), str. 60-62.
22. Švajncer Janez : Teritorialna obramba Republike Slovenije. Ljubljana : Viharnik, 1992. 137 str.
23. Švajncer Janez : Vojna zgodovina - skripta. Ljubljana : Ministrstvo za obrambo, Center vojaških šol, Šola za častnike, 1995. 328 str.
24. Vojna enciklopedija. Ljubljana : Vojnoizdavački zavod Beograd, Mladinska knjiga, 1974. str. 352-353.

10. VIRI:

1. Center for Arms Control and Non-Proliferation : 2003 Military Budget at a Glance. [URL: <http://www.armscontrolcenter.org/budget/glance03.html>], 4.marec 2003.
2. Confederation Interalliee des Officiers de Reserve : Spain reserves. [URL: http://www.cior.it/files/country_rep_NRFC/SP.pdf], 4. marec 2003.
3. Fact sheet on the Swedish Govrement's Budget Bill for 2003, presented to the Parliament on 8 October, 2002 : Budget Bill 2003. [URL: http://forsvar.regeringen.se/pressinfo/pdf/BP2003_Fo_eng.pdf], 21. marec 2003.
4. France's 2003-2008 military programming act: A sharp increase in defence spending [URL: http://www.ambafrance-ca.org/english/press/dosactual/en_budget_defense.htm], 21.marec 2003.
5. Letni nacionalni program Republike Slovenije za izvajanje akcijskega načrta za članstvo 2002-2003 (povzetek); [URL: <http://nato.gov.si/slo/tema-meseca/nato-povrhu/akcijski-nacrt/>], 21.marec 2003.
6. Ministere de la defense : Appended report 2003-2008 Military programme, Chapitre 3 [URL: <http://www.defense.gouv.fr/english/files/d140/chap3/intro.htm>, <http://www.defense.gouv.fr/english/files/d140/chap3/2emepartie.htm>, <http://www.defense.gouv.fr/english/files/d140/chap3/1erepartie.htm>], 21.marec 2003.
7. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Delež BDP za obrambne izdatke RS od leta 1999 do leta 2004. [URL: <http://www.mors.si/mors/images/tisk/proracun2004.jpg>], 6. maj 2003.
8. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Načrt predvidene porabe sredstev za leto 2003. [URL: <http://www.mors.si/mors/images/tisk/trp1.jpg>], 6. maj 2003.
9. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Načrt predvidene porabe sredstev za leto 2004. [URL: <http://www.mors.si/mors/images/tisk/trp2.jpg>], 6. maj 2003.
10. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Konec razpisa za prostovoljno pogodbeno rezervo za leto 2002. [URL: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojaska/razpisi/index.htm], 15.marec 2003.
11. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Letno poročilo 2001. [URL: <http://www.mors.si/mors/pdf/por2001.pdf>], 6. maj 2003.
12. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Obrambni sistem. [URL: http://www.mors.si/mors/ministrstvo/organiziranost/obr_sistem.htm], 16. november 2002.
13. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Organigram Ministrstva za obrambo Republike Slovenije. [URL: <http://www.mors.si/mors/ministrstvo/organiziranost/index.htm>], 16. november 2002.
14. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Organiziranost Generalštaba Slovenske vojske. [URL: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojaska/organiziranost/index.htm], 16. november 2002.

15. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Povzetek 2. in 3. poglavja letnega programa RS za izvajanje akcijskega načrta za članstvo v Natu. [URL: <http://www.mors.si/mors/nato/>], 6.maj 2003.
16. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Sporočila za javnost – Delna odprodaja nepremičnin. [URL: http://www.mors.si/mors/tiskovno_sredisce/sporocila/200303/t20030313_3.htm], 6.maj 2003.
17. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Struktura Slovenske vojske. [URL: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojska/organiziranost/struktura_sv.htm], 5. februar 2003.
18. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije : Zgodovina Slovenske vojske. [URL: http://www.mors.si/mors/slovenska_vojska/zgodovina/index.htm], 16. november 2002.
19. Netherlands - Ministry of Defence 2003 budget. [URL: <http://www.govnews.nl/budgetday2002.htm>], 28.februar 2003.
20. Norwegian Ministry of Defence : The Norwegian Defence Budget 2003. [URL: <http://odin.dep.no/fd/engelsk/aktuelt/pressem/010011-070188/index-dok000-b-n-a.html>], 6. marec 2003.
21. Obrambna strategija Republike Slovenije. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, številka 820-00/2001-1.
22. Poklicna vojska, dopolnjena s pogodbeno rezervo (PROVOJ) - skrajšana predstavitev projekta Generalštaba Slovenske vojske, Ljubljana, 2003. [URL: http://www.mors.si/mors/tiskovno_sredisce/novinarske/t20030114_novinarska_sv.htm], 21. marec 2003.
23. Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije. Letnik XXVII. Številka 93. Ljubljana, 27. november 2001.
24. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti. Ljubljana : Vlada Republike Slovenije, številka 821-00/2001-3.
25. Predstavitveno gradivo Generalštaba Slovenske vojske, Ljubljana, 1998.
26. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 56-2957/2001).
27. Slovenska tiskovna agencija : Do poklicne vojske s projektom PROVOJ. [URL: <http://nato.gov.si/slo/novinarsko-sredisce/sporocila-za-javnost/1870/>], 15. marec 2003.
28. Slovenska tiskovna agencija : Pred počitnicami o proračunu. [URL: http://24ur.com/naslovnica/slovenija/20020731_2012191.php], 15. marec 2003.
29. Spletišče vlade Republike Slovenije – O Sloveniji – Zgodovina. [URL: <http://www.gov.si/vrs/slo/slo-text/o-sloveniji/zgodovina.html>], 15. januar 2003.
30. Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske (Uradni list RS, št. 97/01).
31. Stabilitypact for South - Eastern Europe, Budget transparency initiative, Yearbook on South - eastern european defence spending. [URL: <http://www.stabilitypact.org/yearbook/crossnc.htm>], 21, marec 2003.

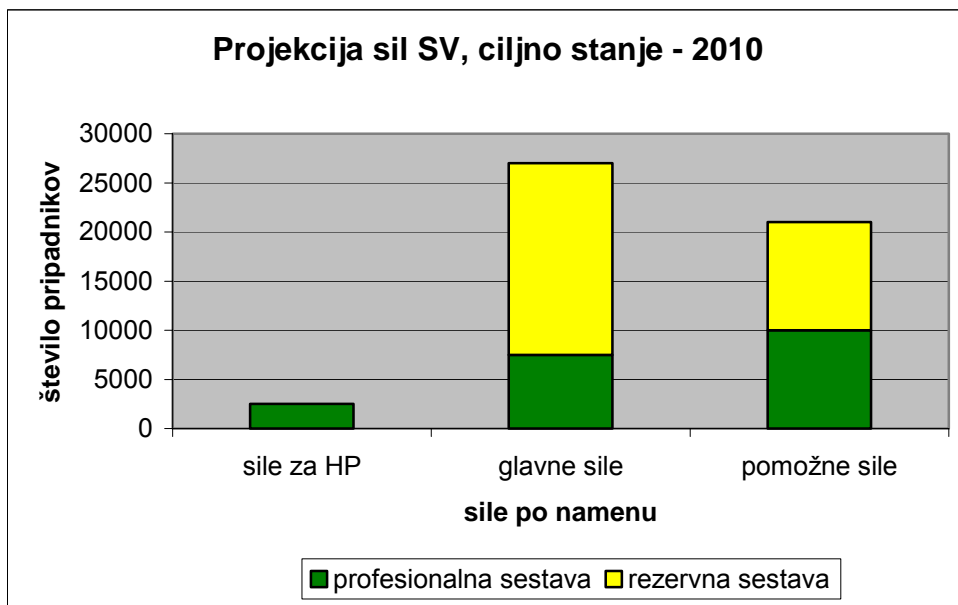
32. StrategyPage : Armed Forces of the World. [URL: <http://www.strategypage.com/fyeo/howtomakewar/databases/armies/e.asp>], 28. februar 2003.
33. U.S. Department of State : Background Note: Slovakia [URL: www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3430.htm], 5. marec 2003.
34. Umstrukturierung der Bundeswehr zur Interventionsarmee. [URL: <http://www.neue-einheit.com/deutsch/is/is2000/is2000-06.htm>], 21. marec 2003.
35. Uredba o pogodbenem opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi Slovenske vojske (Ur. list RS, št. 95/2002).

11. PRILOGA:

• graf 10		2
• graf 11		2
• tabela 1		3
• graf 12		3
• tabela 2		4
• tabela 3		4
• tabela 4		5
• tabela 5		6
• tabela 6		7
• shema 3		9
• tabela 7		10
• shema 4		10
• tabela 8		11
• tabela 9		12
• tabela 10		13
• tabela 11		14
• tabela 12		15
• tabela 13		16
• tabela 14		16
• shema 5		17

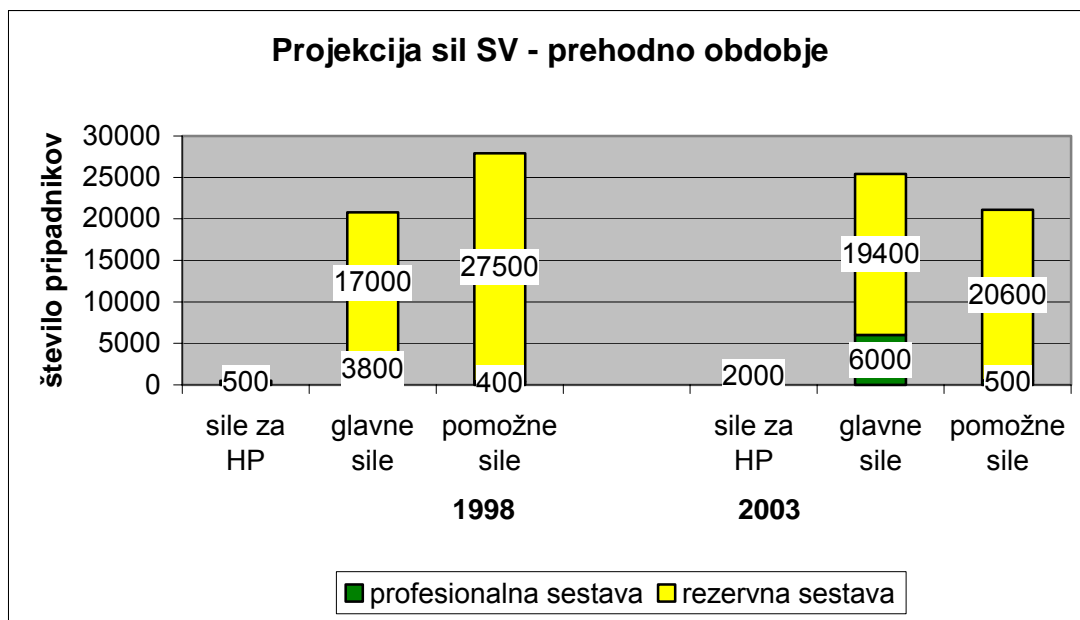
Programi SV iz leta 1998, ki niso bili v celoti izpolnjeni in jih je zaslediti v vseh kasnejših razvojnih programih (glej grafe 10, 11, 12 in tabele 1,2,3):

Graf 10: Projekcija sil SV, ciljno stanje - 2010

Vir: Predstavitveno gradivo GŠ SV, Ljubljana, 1998.

Graf 11: Projekcija sil SV – prehodno obdobje

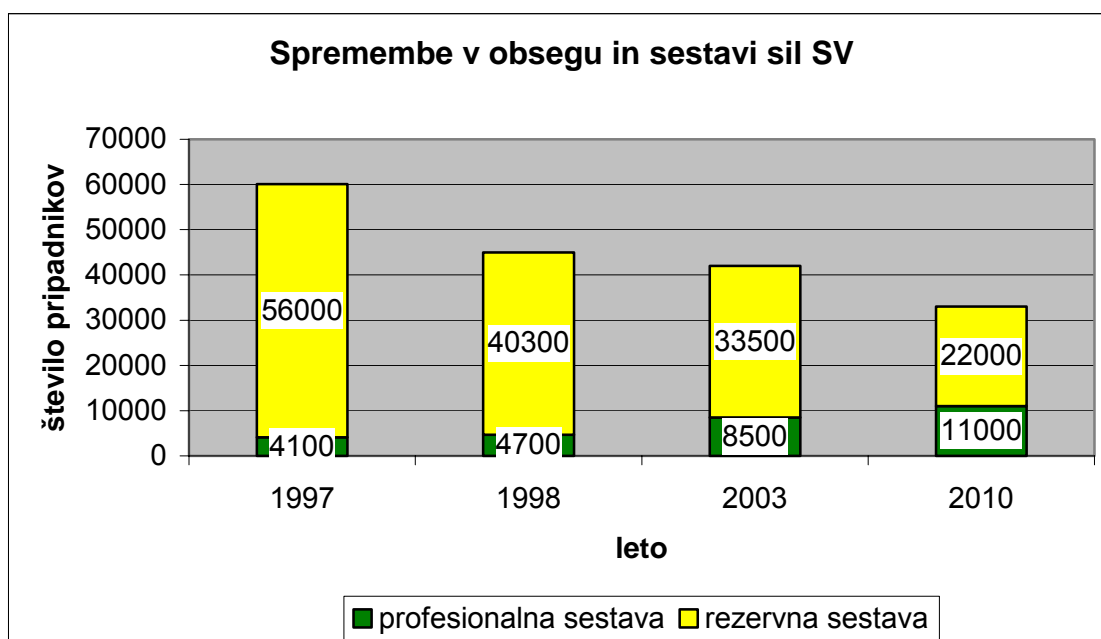
Vir: Predstavitveno gradivo GŠ SV, Ljubljana, 1998.

Tabela 1: Spremembe v obsegu in sestavi sil SV

	1997	1998	2003	2010
SKUPAJ	60.000	45.000	42.000	33.000
Poklicna sestava	4.100	4.700	8.500	11.000
Rezervna sestava	56.000	40.300	33.500	22.000
Razmerje	1:14	1:9	1:3	1:2
Spremembe pri profesionalni sestavi	Reorganizacija mirnodobnih poveljstev	Formiran bataljon za mednarodno sodelovanje	Formirana enota za hitro posredovanje	Uveljavljanje spremembe v služenju vojaškega roka

Vir: Predstavitveno gradivo GŠ SV, Ljubljana, 1998.

Graf 12: Spremembe v obsegu in sestavi sil SV

Vir: Predstavitveno gradivo GŠ SV, Ljubljana, 1998.

Tabela 2: Projekcija sil SV – ciljno stanje 2010

STRUKTURA	ŠTEVILO	SILE ZA HITRO POSREDOVANJE	GLAVNE SILE	POMOŽNE SILE
SKUPAJ	33.000	2.600	19.400	11.000
POKLICNA SESTAVA	11.000	2.600	7.400	1.000
REZERVNA SESTAVA	22.000		12.000	10.000

Vir: Predstavitveno gradivo GŠ SV, Ljubljana, 1998.

Tabela 3: Projekcija sil SV – prehodno obdobje 1998-2003

STRUKTURA	ŠTEVILO		SILE ZA HITRO POSREDOVANJE		GLAVNE SILE		POMOŽNE SILE	
	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003
SKUPAJ	45.000	42.000	500	2.000	17.000	19.400	27.000	20.600
POKLICNA SESTAVA	4.700	8.500	500	2.000	3.800	6.000	400	500
REZERVNA SESTAVA	40.300	33.500			13.200	13.400	27.100	20.100

Vir: Predstavitveno gradivo GŠ SV, Ljubljana, 1998.

Tabela 4: Podatki o obrambnih sistemih nekaterih evropskih držav ter ZDA

	NATO	TIP VOJSKE	ŠTEVILO AKTIVNIH PRIPADNIKOV	REZERVA	ČAS SLUŽENJA VOJAŠKEGA ROKA V MESECIH (MOŽNOST PODALJŠANJA)	ŠTEVILO MOŠKIH (18-32 LET)	REORGANIZACIJA (PREHOD NA POPOLNOMA PROFESIONALNO VOJSKO)
AVSTRIJA	Ne	kombinirana	34.600	72.000	7	814.000	
FRANCIJA	Da	poklicna	260.400	100.000	/	6.190.000	Izvedena v letu 2001
HRVAŠKA	Ne	kombinirana	51.000	140.000	6	497.000	
ITALIJA	Da	kombinirana	216.800	65.200	10	6.077.000	Predvidena leta 2006
MADŽARSKA	Da	kombinirana	33.400	90.300	6	1.107.000	
NEMČIJA	Da	kombinirana	296.000	390.300	9 (12 - 23)	7.400.000	
NIZOZEMSKA	Da	poklicna	49.580	32.200	/	1.551.000	
NORVEŠKA	Da	kombinirana	26.600	219.000	12	461.000	
POLJSKA	Da	kombinirana	163.000	234.000	12	4.480.000	
RUSIJA	Ne	kombinirana	988.100	20.000.000	18 - 24	15.718.000	
SLOVENIJA	Ne	kombinirana	9.000	20.000	7	222.000	Predvidena leta 2004
ŠPANIJA	Da	poklicna	177.950	328.500	/	4.761.000	
ŠVEDSKA	Ne	kombinirana	33.900	262.000	7 - 15	851.000	
VELIKA BRITANIJA	Da	poklicna	210.450	256.750	/	5.769.000	
ZDA	Da	poklicna	1.414.000	1.259.300	/	28.517.000	

Vir: The Military Balance 2002-2003
Revija Obramba - Nato 21. stoletja .

Tabela 5: Podatki o obrambnih sistemih nekaterih evropskih držav ter ZDA

	BRUTO DOMAČI PROIZVOD V USD	RAST V %	INFLACIJA V %	JAVNI DOLG	OBRAMBNI IZDATKI V USD	OBRAMBNI PRORAČUN V USD	ŠTEVILO PREBIVALCEV
AVSTRIJA	189 milijard	1,0	2,7	61,5 %	1,5 milijarde	1,5 milijarde	8.100.000
FRANCIJA	1,3 bilijona	2,0	1,8	64,9 %	33,6 milijarde	25,8 milijarde	59.500.000
HRVAŠKA	20,3 milijarde	4,2	5,7	13,0 milijarde	522 milijonov	522 milijonov	4.700.000
ITALIJA	1,1 bilijona	1,8	2,7	107,7%	21,4 milijarde	15,9 milijarde	57.500.000
MADŽARSKA	52 milijard	3,8	9,1	30,3 milijarde	926 milijonov	823 milijonov	9.900.000
NEMČIJA	1,8 bilijona	0,6	2,4	60,9 %	27,5 milijarde	21,5 milijarde	82.000.000
NIZOZEMSKA	384 milijard	1,1	5,1	53,9 %	6,4 milijarde	5,7 milijarde	15.900.000
NORVEŠKA	164 milijard	1,4	3,0	27,1 %	3,0 milijarde	3,0 milijarde	4.500.000
POLJSKA	176 milijard	1,1	5,6	62 milijard	3,5 milijarde	3,4 milijarde	38.600.000
RUSIJA	1522 milijard	5,0	18,6	150 milijard	65 milijard	7,5 milijarde	144.700.000
SLOVENIJA	18,9 milijarde	3,0	8,6	6,7 milijarde	283 milijonov	275 milijonov	2.000.000
ŠPANIJA	588 milijard	2,8	3,2	71,4 %	7,1 milijarde	7,1 milijarde	39.900.000
ŠVEDSKA	209 milijard	1,2	2,6	56,2 %	3,9 milijarde	4,1 milijarde	8.800.000
VELIKA BRITANIJA	1,4 bilijona	2,2	2,1	52,5 %	35,4 milijarde	33,6 milijarde	59.500.000
ZDA	10,2 bilijona	1,2	2,8	57,6 %	308,5 milijarde	329 milijarde	285.900.000

Vir: The Military Balance 2002-2003.

Opombe: - kjer je javni dolg v % je to % od BDP
- podatki so za leto 2001

Tabela 6: Približni aktualni podatki za evropske države in ZDA za februar 2003

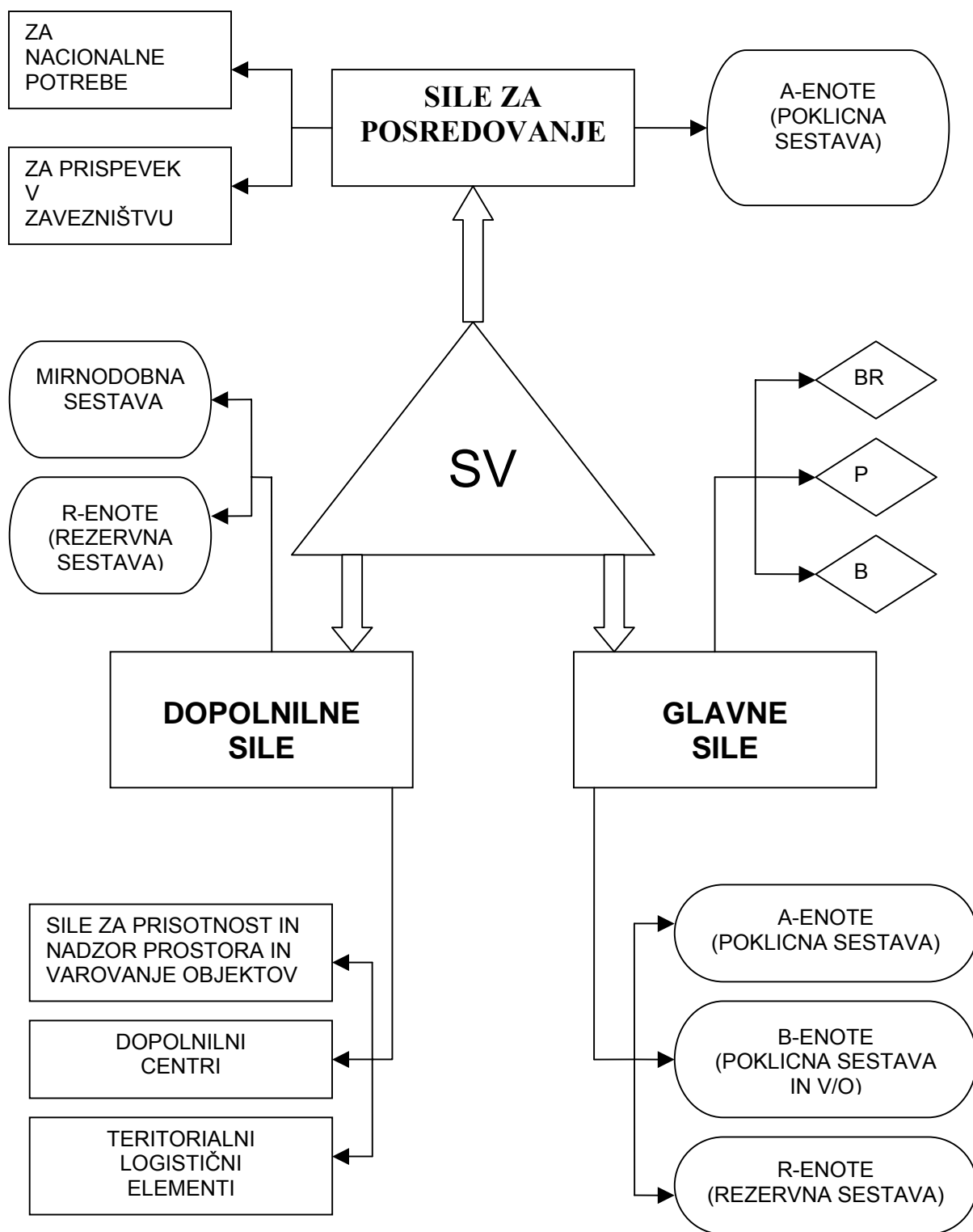
Država	Število prebivalcev v milijonih	BDP v milijardah USD	Število aktivnih pripadnikov v tisočih	Obrambni proračun v milijonih USD	Letni stroški na pripadnika v tisočih USD	Oklepne enote	Vojno letalstvo
Albanija	3.2	4	26	150	6	300	36
Armenija	3.5	2	40	70	2	300	20
Avstrija	8.2	200	38	1600	42	800	120
Belgija	10	240	40	3500	88	750	120
Belorusija	10.1	10	80	350	4	3300	200
Bolgarija	8.2	13	70	350	5	3200	160
Bosna in Hercegovina	3.8	5.5	36	200	6	550	0
Ciper (Grški del)	0.8	10	20	270	14	500	0
Ciper (Turški del)	0.2	1	4	20	4	20	0
Češka	10.1	54	52	1200	23	2200	70
Danska	5.2	165	22	2200	100	880	66
Estonija	1.4	6	4	85	19	40	0
Finska	5.2	125	33	1500	45	1400	75
Francija	59	1400	250	36000	144	5500	450
Grčija	10.7	120	150	2000	13	2900	450
Gruzija	5	5	15	120	8	270	15
Hrvaška	4.5	20	55	500	9	440	30
Irska	4	100	10	700	70	110	0
Italija	57	1100	220	22000	100	2600	310
Latvija	2.3	8	6	80	13	20	0
Litva	3.7	12	12	200	17	90	0
Madžarska	10	50	34	800	24	1900	44
Makedonija	2	5	15	75	5	250	10
Moldavija	4.2	1.5	8	24	3	350	0
Nemčija	83	1900	280	30000	107	6600	400
Nizozemska	15.9	380	51	6600	129	1500	150
Norveška	4.5	160	27	2800	104	600	60
Poljska	39	180	200	3400	17	5400	200
Portugalska	10	105	42	2400	57	550	50
Romunija	23	40	100	880	9	2800	280
Rusija	142	1400	850	70000	82	18000	2100
Slovaška	5.3	20	32	320	10	1300	65
Slovenija	2	19	8	55	7	150	8
Srbija in Črna Gora	10.5	20	95	1200	13	1500	100
Španija	40	570	140	7400	53	3200	200
Švedska	9	240	55	5200	95	2100	200
Švica	7.5	250	350	3000	9	2600	130
Turčija	68	220	510	2050	4	5900	500
Ukrajina	50	35	300	1000	3	6000	510
Velika Britanija	59	1400	210	37000	176	4100	420
ZDA	285	11000	1400	340000	243	32000	7600

Vir: [URL:http://www.strategypage.com/fyeo/howtomakewar/databases/armies/e.asp](http://www.strategypage.com/fyeo/howtomakewar/databases/armies/e.asp)

Razlaga kazalcev v tabeli 6:

- Število prebivalcev prikazuje človeške zmogljivosti posameznih držav. Število prebivalcev je tudi boljši kazalec velikosti nacije kot pa njeno ozemlje.
- BDP (bruto družbeni proizvod) je grob kazalec ekonomske moči države. To se v trenutku ne odraža v vojaški moči države, saj je potrebno več časa za prestrukturiranje industrije od civilne na vojaško. Traja kar nekaj let preden se mobilizira produkcija sodobne vojaške opreme, z izjemo določenih elektronskih tipov orožja, ki mu lahko spremenimo namembnost v nekaj mesecih.
- Število aktivnih pripadnikov je celotno število vseh uniformiranih, plačanih pripadnikov organiziranih v bojne in pomožne enote. Zaradi zelo različnih sistemov organizacije vojaških pripadnikov, je to število najboljši pokazatelj, koliko ljudi aktivno sodeluje v vojaškem sistemu države. Razvite države najemajo veliko civilistov za pomožne naloge, medtem ko druge, industrijsko slabše razvite države, gradijo svoje vojaško ogrodje na rezervistih. Le-ti so v vojnih razmerah velikokrat nezanesljivi, njihovo število pa se velikokrat spreminja.
- Obrambni proračun predstavlja letno porabo vojske določene države. Države za izračunavanje zneska obrambnega proračuna uporabljajo različne računovodske sisteme in dostikrat tudi prikrivajo resnične podatke. V tabeli tako nekateri podatki, predvsem za manjše države, odstopajo tudi do 10 odstotkov v obe smeri.
- Letni stroški na pripadnika oboroženih sil v USD, so dober pokazatelj količine in v manjšem obsegu kvalitete orožja in opreme. Za boljše izračunavanje stroškov bi bilo potrebno uporabljati različne pristope ocenjevanja za pripadnike oboroženih sil, raziskav in razvoja (R&R), strateškega orožja in ostalih vojaških sil. Temu problemu so izpostavljene predvsem ZDA, saj bi lahko zmanjšale stroške na pripadnika vsaj za 1/3. Tudi druge razvitejšje države z obsežnimi strateškimi programi in velikimi organizacijami za R&R (Rusija, Francija, Velika Britanija, Kitajska, itd.), bi lahko odpisale okoli 15 % stroškov. Poklicne vojske z različnimi stopnjami plačila, kot npr. Velika Britanija, kjer imajo prostovoljci višje plače, bi lahko te stroške zmanjšala še za 5 do 10 odstotkov. Drug ekstrem predstavljajo države s količinsko obsežnejšo, a slabše plačano vojsko, predvsem pehoto. Te države lahko manjše proračune nadomestijo z dobrim vodstvom in improvizacijo. V osnovi pa velja pregovor, dobiš toliko, kolikor plačaš.
- Oklepne enote sestavljajo tanki ter vojaška in pomožna oklepna vozila. Predstavljajo primarni in najpomembnejši ofenzivni del kopenskih sil.
- Vojno letalstvo sestavljajo bojna letala in helikopteri, namenjeni kopenskimi operacijam in prestrezanju. Te enote so poleg oklepnih enot najboljši kazalec čiste vojaške moči. Kvaliteta letal, pilotov, oskrbovalnih enot in vodstva so najpomembnejši faktorji v celotni oceni letalskih sil.

Shema 3: Vrste sil SV

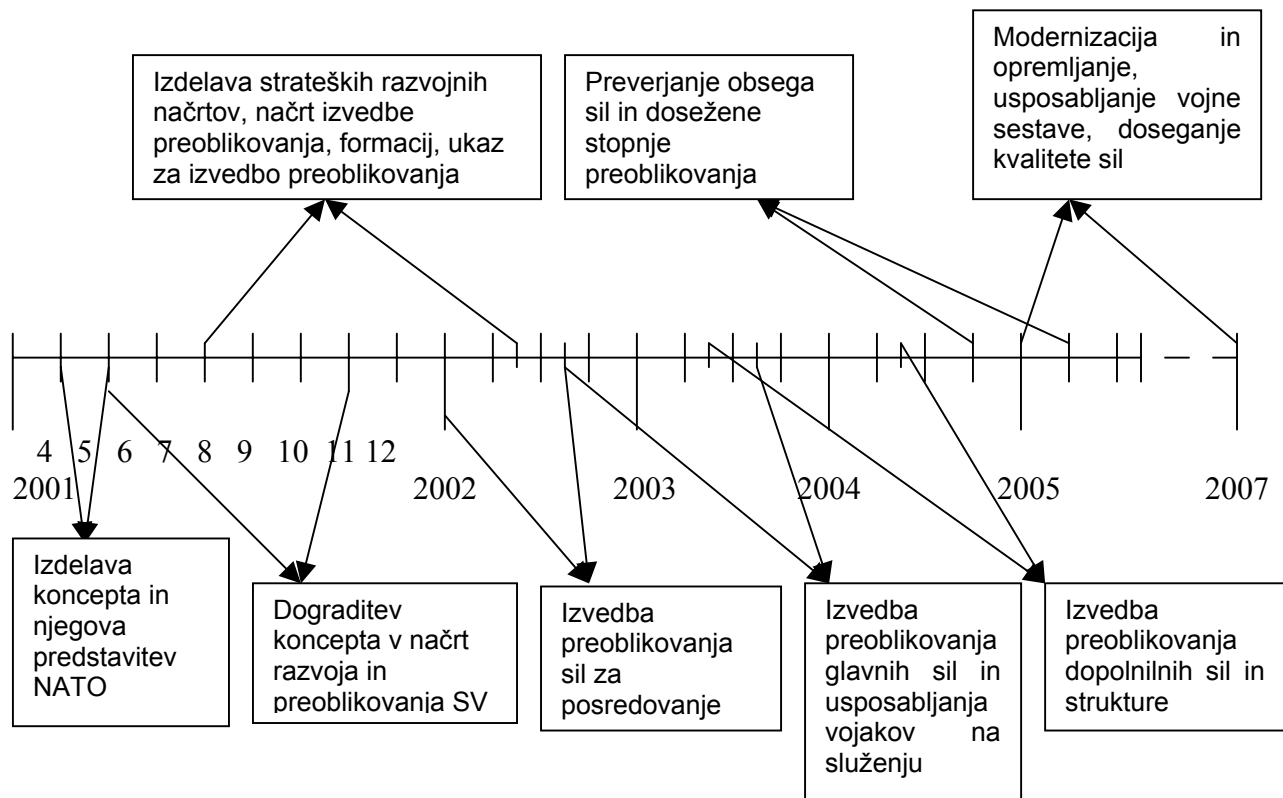
Vir: Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001.

Tabela 7: Obseg kadrovske sestave Slovenske vojske

VRSTA SIL	VOJNA SESTAVA 2007	STALNA SESTAVA 2004	STALNA SESTAVA 2007	SESTAVA CILJNO STANJE 2010
SILE ZA POSREDOVANJE	1.700	1.700	2.300	2.300
GLAVNE SILE	15.100	2.500	2.700	3.350
DOPOLNILNE SILE IN STRUKTURA	8.000	1.000	1.100	1.200
POVELJSTVO IN ŠOLSTVO	1.000	800	800	850
VSEGA SKUPAJ	25.800	6.000	6.900	7.700

Vir: Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001.

Shema 4: Časovni pregled uveljavljanja sprememb, kakor je bilo predvideno po Splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske iz leta 2001

Vir: Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001.

Tabela 8: Bruto domači proizvod, državni proračun, obrambni izdatki RS ter obrambni proračun v letih od 1992 do 2003 (v milijonih SIT)

LETO	BDP	DRŽAVNI PRORAČUN	OBRAMBNI IZDATKI	OBRAMBNI PRORAČUN	% OBR. PROR. V BDP	% OBR. PROR. V DRŽ. PROR.	% OBR. IZDATKOV V BDP
1	2	3	4	5	6= 5/2*100	7= 5/3*100	8= 4/2*100
1992 (real.)	1.017.965	226.699	20.913	18.611	1,83	8,21	2,05
1993 (real.)	1.435.095	323.501	23.684	21.360	1,49	6,60	1,65
1994 (real.)	1.852.997	413.143	31.188	25.713	1,39	6,22	1,68
1995 (real.)	2.221.459	507.086	39.961	32.881	1,48	6,48	1,80
1996 (real.)	2.552.668	608.479	45.797	33.318	1,31	5,48	1,79
1997 (real.)	2.906.687	754.049	49.399	37.192	1,28	4,93	1,70
1998 (real.)	3.253.751	848.856	49.964	40.381	1,24	4,76	1,54
1999 (real.)	3.637.437	960.076	49.958	45.965	1,26	4,79	1,37
2000 (real.)	4.035.518	1.027.809	49.518	48.778	1,21	4,75	1,23
2001 (sprejeti pror.)	4.571.200	1.210.376	66.725	61.795	1,35	5,11	1,46
2001 (ocena realizacije)	4.540.500	1.390.399	67.496	61.913	1,36	4,45	1,43
2002 (sprejeti)	5.005.000	1.348.496	75.168	66.815	1,33	4,95	1,50
2003 (sprejeti)	5.497.000	1.454.702	84.405	75.989	1,38	5,22	1,54

Vir: Analitični programi MORS, Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske, sprejet v DZ RS, november 2001 (<http://nato.gov.si/slo/novinarsko-sredisce/govori/dezelak/>)

Tabela 9: Bruto domači proizvod, državni proračun, obrambni izdatki RS ter obrambni proračun v letih od 1992 do 2003 (v milijonih USD)

LETO	BDP	DRŽAVNI PRORAČUN	OBRAMBNI IZDATKI	OBRAMBNI PRORAČUN	% OBR. PROR. V BDP	% OBR. PROR. V DRŽ. PROR.	% OBR. IZD. V BDP
1	2	3	4	5	6= 5/2*100	7= 5/3*100	8= 4/2*100
1992 (real.)	13.276	2.957	273	243	1,83	8,21	2,05
1993 (real.)	12.645	2.850	209	188	1,49	6,60	1,65
1994 (real.)	14.395	3.209	242	200	1,39	6,22	1,68
1995 (real.)	18.744	4.279	337	277	1,48	6,48	1,80
1996 (real.)	18.858	4.495	338	246	1,31	5,48	1,79
1997 (real.)	18.202	4.722	309	233	1,28	4,93	1,70
1998 (real.)	19.585	5.109	301	243	1,24	4,76	1,54
1999 (real.)	20.011	5.282	275	253	1,26	4,79	1,37
2000 (real.)	18.121	4.615	222	219	1,21	4,75	1,23
2001(sprejeti pror.)	18.968	5.022	277	256	1,35	5,11	1,46
2001(ocena realizacije)	18.840	5.769	280	257	1,36	4,45	1,43
2002 (sprejeti pror.)	20.412	5.500	307	272	1,33	4,95	1,50
2003 (sprejeti pror.)	22.255	5.889	342	308	1,38	5,22	1,54

Vir: Analitični programi MORS, Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske, sprejet v DZ RS, november 2001 (<http://nato.gov.si/slo/novinarsko-sredisce/govori/dezelak/>)

Korekcije k tabeli 8 in tabeli 9:

- nova vrednost BDP za leto 2000 po podatkih SURS 4.035.518 mio SIT
- nova vrednost BDP za leto 2001 po podatkih UMAR 4.571.200 mio SIT
- nov povprečni letni tečaj dolarja za leto 2000 je 222,7 SIT
- novi povprečni letni tečaji dolarja za leto 2001-2005

Tabela 10: Izdatki po programski strukturi iz leta 2001 (bilanca odhodkov v tisočih tolarjih):

	OCENA REALIZACIJE 2001 (1)	PREDLOG PRORAČUNA 2002 (2)	PREDLOG PRORAČUNA 2003 (3)	INDEKS (4)=(3):(2)
MORS	61.304.918	66.665.247	76.400.535	114,6
Inšpektorat za obrambo	11.699.416	10.651.713	12.144.174	114,0
Urejanje skupnih funkcij na področju obrambe	9.444.925	9.385.665	10.552.073	112,4
Nabor in napotitev	1.242.391	655.895	781.403	119,1
Mednarodno sodelovanje	290.244	408.395	492.132	120,5
Upravljanje z državnim premoženjem	721.855	201.757	318.567	157,9
Uprava RS za zaščito in reševanje	2.936.197	2.823.030	3.102.749	109,9
Urejanje civilne zaščite in protipožarne varnosti	554.344	643.954	688.195	106,9
Usposabljanje in delovanje sistema za posredovanje ob izrednih dogodkih	1.358.578	1.322.350	1.553.407	117,5
Protipožarna varnost	996.821	812.057	814.147	100,3
Mednarodno sodelovanje	26.454	44.669	47.000	105,2
Inšpektorat RS in protipožarna varnost	403.313	446.778	488.483	109,3
Generalštab slovenske vojske	46.265.992	52.743.727	60.665.129	115,0
Usposabljanje in obrambni sistem	45.326.906	51.457.234	59.286.866	115,2
Mednarodno sodelovanje	939.086	1.286.493	1.378.263	107,1

Vir: Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001.

Opomba:

- podatki niso ažurni, saj sta bila proračuna za leto 2002 in 2003 sprejeta leta 2001
- tabela 10 je natančnejša kot tabela 8

Tabela 11: Izdatki po kategorijah za GŠSV iz leta 2001

	OCENA REALIZACIJE 2001 (1)	PREDLOG PRORAČUNA 2002 (2)	PREDLOG PRORAČUNA 2003 (3)	INDEKS (4)=(3):(2)
Generalštab slovenske vojske	46.265.992	52.743.727	60.665.129	115,0
Usposabljanje in obrambni sistem	45.326.906	51.457.234	59.286.866	115,2
Plače	21.472.670	27.047.250	30.712.957	113,6
Materialni stroški	3.244.456	3.097.934	3.795.481	122,5
Vadbeni center Pokljuka	4.775	13.023	13.926	106,9
Vzdrževanje MTS	2.080.977	2.311.770	3.483.795	150,7
Stroški operativnega delovanja	286.038	419.575	452.000	107,7
Vojaško šolstvo	134.195	192.000	273.206	142,3
Usposabljanje stalne sestave	284.014	393.820	692.424	175,8
Usposabljanje vojnega sestava SV	85.755	35.000	269.551	770,1
Usposabljanje vojakov na služenju vojaškega roka	2.277.334	1.816.254	2.393.460	131,8
Centralna logistična oskrba	522.047	217.000	439.044	202,3
Konstrukcije in infrastruktura	538.311	572.213	1.089.801	190,5
Investicije v temeljne razvojne programe obrambnih sil	14.396.355	14.448.545	14.562.349	100,8
Zdravstvena oskrba	0	692.849	908.873	131,2
Nakup streliva	0	200.000	200.000	100,0
Mednarodno sodelovanje	939.086	1.286.493	1.378.263	107,1
Sodelovanje SV v mednarodnih mirovnih operacijah	575.992	842.680	880.020	104,4
Mednarodno sodelovanje	363.094	443.813	498.243	112,3

Vir: Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001.

Tabela 12: Izdatki po ekonomskih namenih MORS v letih 2002 in 2003, ki so bili predvideni leta 2001

	Predlog prorač. 2002 (1)	Struktura predloga 2002 (2)	Predlog prorač. 2003 (3)	struktura predloga 2003 (4)	Indeks (5)=(3):(1)
MORS	66.665.247	100,00%	76.400.535	100,00%	114,6
Plače in drugi izdatki zaposlenim	29.689.116	44,53%	33.270.061	43,55%	112,1
Prispevki delodajalcev za socialno varnost	5.132.704	7,70%	5.782.662	7,57%	112,7
Izdatki za blago in storitve	29.206.714	43,81%	34.118.923	44,66%	116,8
Transferi posameznikom in gospodinjstvom	382.423	0,57%	633.929	0,83%	165,8
Transferi neprofitnim organizacijam in ustanovam	876.199	1,31%	906.653	1,19%	103,5
Drugi tekoči domači transferi	12.590	0,02%	14.722	0,02%	116,9
Nakup in gradnja osnovnih sredstev	889.541	1,33%	1.311.986	1,72%	147,5
Investicijski transferi	475.961	0,71%	361.600	0,47%	76,0

Vir: Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001.

Tabela 13: Porazdelitev odhodkov po proračunskih uporabnikih v letu 2003

predlog Obrambnega proračuna za leto 2003	76.400.535.000	100%
Upravni del MORS	12.144.147.000	15,90%
URSZR	3.102.749.000	4,06%
IRSSVNDN	488.483.000	0,64%
SV	60.665.129.000	79,40%

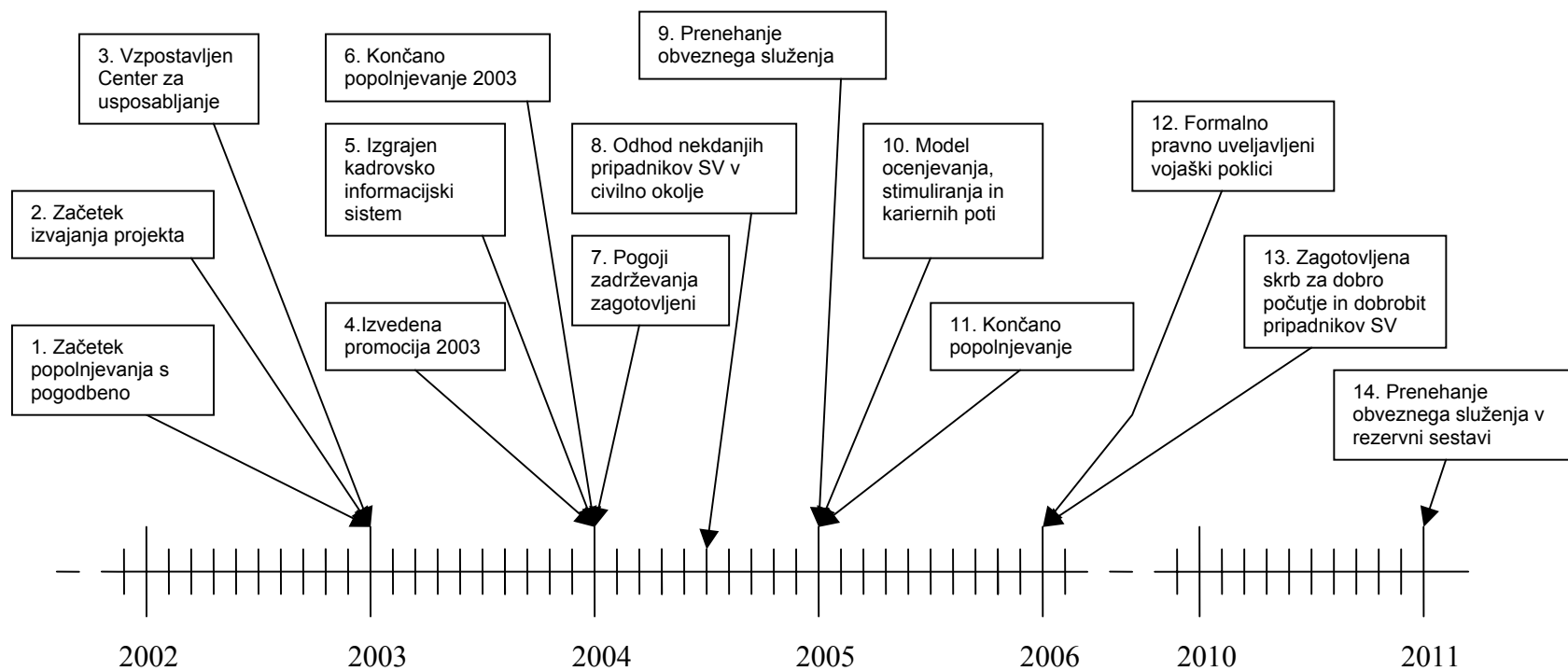
Vir: Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001.

Tabela 14: Namembnost sredstev po skupinah odhodkov v letu 2003

predlog Obrambnega proračuna za leto 2003	76.400.535.000	100%
Plače	39.349.427.000	51,50%
Prodajo državnega premoženja	318.567.000	0,42%
Požarni sklad	755.415.000	0,99%
Odplačilo glavnice za TRP	14.562.349.000	19,06%
Redna dejavnost	21.171.151.000	27,71%
Vzdrževanje stanovanjskega sklada	243.626.000	0,32%

Vir: Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001.

Shema 5: Mejniki projekta PROVOJ, ki je bil narejen v začetku leta 2003

Vir: Poklicna vojska, dopolnjena s pogodbeno rezervo - PROVOJ, 2003.